

تعاونی‌های مسکن در ایران

*** و این امیدهای ناتمام

از گروه گزارش رویداد

تعاونی‌های مسکن را در اقتصاد عمران کشور، دچار تزلزل کرده است. تلاش انسانها برای دستیابی به یک سرپناه در کشورهای جهان سوم، به دلیل ناپایداری اقتصادی معمولاً با شکست مواجه می‌شود. تغییر قیمت زمین، مصالح ساختمانی و تأثیر تورم بر کلیه ملزومات زندگی و نداشتن امید به حمایت‌های دولتی، معمولاً عملکرد مدیریت‌های تعاونی‌های مسکن را چندان خوش آیند به تصویر نمی‌کشد. مسکن یک نیاز است نه یک خواسته و این نیاز در کشور ما به واسطه ناپایداری شرایط اقتصادی و اجتماعی معمولاً در بدترین نوع ممکنه برطرف می‌شود.

همچنین "دکتر حمید اسکویی"

در باره جایگاه تعاون می‌گوید: "تعاونی‌ها به عنوان یک رکن در کنار بخش خصوصی یا دولتی با هدف مشارکت سرمایه‌های کوچک پی‌ریزی می‌شوند. اگر چه بعضاً نحوه عملکرد دولتها به گونه‌ای است که بخش تعاون در مقابل و در رقابت با بخش خصوصی قرار نمی‌گیرد و عموماً به شرایط موجود و دیدگاه مدیران سایر بخشها نیز بازنده صحنه رقابت می‌شود. و گاهی با ایجاد اهرمهایی از پاداشها و کیفرها که دولتها در اختیار دارند و با آن عمل می‌کنند، موجبات شکست برخی از تعاونی‌ها و یا خارج شدن آنها از مسیر دستیابی به اهداف واقعی فراهم می‌شود. تعاونی‌های مسکن نیز از این جمله‌اند. قشر محروم و متوسط جامعه نیز نه به طور داوطلبانه، بلکه به دلیل که این تنها راه موجود و قانونی است به عضویت تعاونی‌های مسکن در می‌آیند.

کوچه باغهای دیروز، امروز یا جویانگاه برجهای آنچنانی است یا تعاونی‌های مسکن این چنانی! فرحزاد و پونک و سوهانک و شهرک غرب و فردیس و پردیس و دهها نقطه دیگر در شهر تهران و اطراف آن در فلسفه نیاز به مسکن، مَهر تمدن و شهرنشینی را بر پیشانی خود چسباند. و نتیجه برآورده شدن این نیاز و این هجوم تمدن، رشد قارچ گونه و نه چندان دلچسب آپارتمانها و مجتمع‌هایی یک شکل و یک قیافه بود.

بدون ذره‌ای دخالت ذوق و به تصویر کشیدن فرهنگ معماری اسلامی ایرانی. "دکتر حمید اسکویی" اقتصاددان و محقق می‌گوید: "نداشتن سرمایه و متولی مشخص برای عموم تعاونی‌های مسکن و ضعف در مدیریت این گونه کارهای مشارکتی، ساختار اجرایی و عملکرد

آجر به آجر، خشت به خشت، از ذره ذره تحمل زن و مشقت مرد، نقش گرفت و ساخته شد.

سالها گذشت، صبر و تحمل و زمان هم گذشت و خانه ساخته نشد، حالا همه می‌دانند از لحظه آغاز و شوق خانه‌دار شدن تا خانه‌دار شدن! بیست سال فاصله است. این شاخصه بیشتر تعاونی‌های مسکن در ایران است.

با تولد و ظهور و رونق خانواده هسته‌ای در بطن فرهنگ خانواده گسترده، شده است و خانه‌های حیاطدار پدری در زیر خروارها آجر و آهن و آپارتمان، مدفون شد.

سرانجام در جنگ جمعیت و موج استقلال خواهی زوجهای جوان و فزونی مهاجرت جوانان تحصیل کرده به شهری همچون تهران، خانه‌های پدری با همه آداب و رسوم فرهنگشان عقب‌نشینی کردند و

* سیاست وزارت تعاون این است که با توسعه و گسترش تعاونی‌های عمرانی و تعاونی‌های مسکن انبوه ساز، آنها را به تدریج جایگزین پیمانکاران خصوصی نموده و از تخلفات و نارسائیهای موجود در این زمینه جلوگیری نماید.

ضعف مالی و افزایش قیمت اجاره‌خانه و تأثیر پنهان تورم بر کلیه ارکان زندگی، لزوم داشتن سرپناهی شخصی را برای هر شهروند تهرانی، الزامی می‌کند و طبیعی است که وقتی حقوق بگیر باشی، تنها راه برطرف کردن این نیاز، عضویت در تعاونی‌های مسکن است. در تعاونی‌های مسکن ایران، بیش از آنکه مشارکت جویی و بهره‌برداری از تجمع سرمایه در نظر باشد. ارزان سازی ملاک است.

حالا این ارزان سازی در هر نقطه‌ای که می‌خواهد اتفاق بیفتد.

"کیوان صدیقی" که در فردیس کرج در یکی از واحدهای تعاونی مسکن انرژی اتمی زندگی می‌کند می‌گوید، ساختمان را با وضع بسیار بدی تحویل دادند و رفتند. ساختمان مشکل ساختاری بسیاری دارد و هیچ کس جوابگو نیست."

وی می‌گوید: "در اطراف واحدهای ما، هستند واحدهایی که ساکنانش به اجبار آمده‌اند اما هنوز آب و برق ندارند. از قرار

زمین آنچنانی، هنوز هم واحدهای تعاونی‌ساز، خریداران چندانی ندارند.

"محمد عبدالمهدی" کارمند مخابرات و ساکن شهرک مخابرات در انتهای فرحزاد می‌گوید: "شاید دوازده سال پیش و بیشتر بود که ما را بردند در یک بیابانی و گفتند اینجا می‌خواهیم برایتان خانه بسازیم. صد هزار تومان و بعد ۲۰۰ هزار تومان پول به حساب ریختیم تا بالاخره دیوار ساختمان بالا رفت. خانه‌هایمان ساخته شد اما فقط یک چهار دیواری بود. بدون وسیله رفت و آمد، خدمات رفاهی و آب و برق. حالا هم که شهرک مخابرات رونق گرفته و جاده و مدرسه و فروشگاه دارد، اگر کسی بخواهد واحدش را بفروشد، مشتری چندانی ندارد. هر کسی بیاید می‌گوید تعاونی‌ساز است و ارزش ندارد."

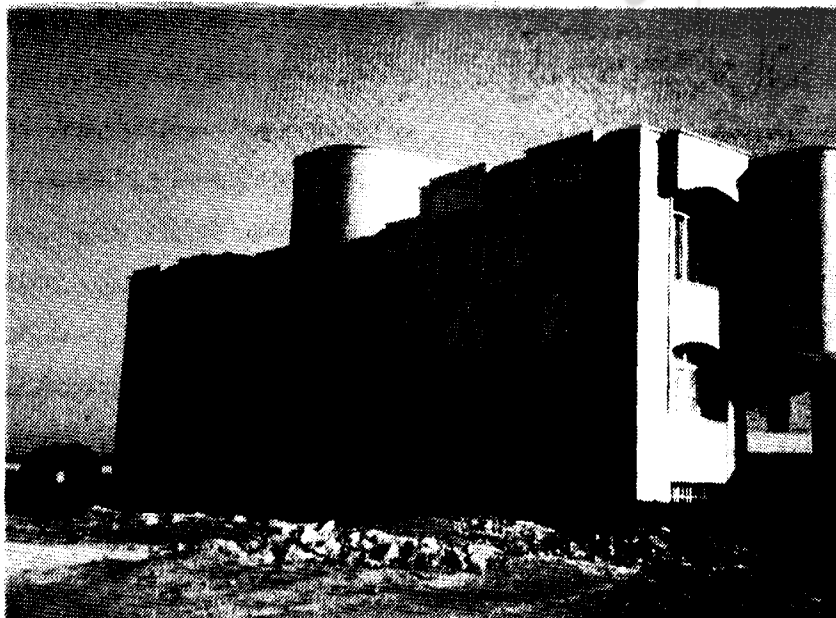
گزارش مردم از تعاونیهای مسکن

یکی از نقاطی که به واسطه قیمت ارزان زمین در سالهای ۶۸-۶۷ مورد توجه سازمانها و ادارات دولتی قرار گرفت، منطقه شهرک قدس (غرب) فرحزاد و شهرک مخابرات بود. قواره‌های بزرگ زمین که روزگاری باغ بودند به هیأت مدیره تعاونی‌های مسکن ادارات فروخته شد، دور بودن این منطقه از شهر و کمبود امکانات رفاهی و خدماتی به خصوص در آن سالها، این امکان را به قشر کارمند و کارگرمی داد تا با عضویت در شرکت‌های تعاونی، امیدخانه‌دار شدن را در دل بپرورانند.

در گذشت کاندزمان، پاره‌پاره آجرها روی هم می‌نشستند و در بی‌پولی اعضا، کار نیز می‌خوابید. کار تعاونی‌های بسیاری به علت ضعف مدیریت و ناسازگاری با پیمانکاران خصوصی، سالها متوقف شد.

امروز، اکثر طرحهای ساختمانی این شرکت تعاونی‌ها ساخته شده‌اند و اکثر ساکنان آن غریبه هستند که در نیمه‌های راه علی‌رغم ضعف مالی، صاحب یک واحد مسکونی تعاونی ساز شدند.

امروز با ساخت هزاران واحد مسکونی تعاونی‌ساز و سرریز شدن امکانات و خدمات رفاهی، قیمت زمین نیز در این منطقه از تهران افزایش چشمگیری پیدا کرده است. اما، در این منطقه با قیمت

معلوم ساختمان را ساخته‌اند بدون اینکه فکری به حال تأمین آب و برقش کنند. به این کار تعاون نمی‌گویند بلکه سرهم کردن و شانه‌از زیر مسوولیت خالی کردن است.^۱ در این منطقه از شهر کرج بیش از

دوازده هزار واحد مسکونی یا در حال ساخته شدن هستند و یا در حالی که هنوز سفیدکاری هم نشده‌اند، ساکنانش در آن اقامت گزیده‌اند. اما نگاهی گذرا بر موقعیت این دوازده هزار واحد نشان می‌دهد که فقط چهار دیواری‌هایی هستند بدون زره‌ای احساس زندگی و زیستن و امکانات حداقل زندگی. وسط بیابان چند مجتمع فقط ساخته شده‌اند بدون جاده، بدون آینده و بدون مسوولیت!

یکی از پیمانکاران در این منطقه می‌گوید: یک ضرب‌المثل قدیمی می‌گوید هر چه قدر پول بدهی آش می‌خوری، مگر چقدر پول و سرمایه دارند که می‌خواهند در یک منطقه خوب و ایده‌آل برایشان خانه بسازیم، امکانات و تأسیسات عالی هم در آن کارکنیم و تازه فضا سازی هم برایشان انجام دهیم. خودتان می‌گویید: تعاونی؛ چه انتظاری دارید؟^۲

تعاونی؛ در اینجا یعنی ارزان‌تر ساختن، ارزان‌تر ساختن یعنی سرهم کردن و تحویل دادن! یعنی یک چهار دیواری خالی. در این جا تعاون یعنی نداشتن مدیریت، نداشتن حامی، نداشتن تفکر تعاونی. در ایران، تعاون و تعاونی ساختن، یعنی ارزان ساختن نه حس مشارکت و بهره‌برداری شاید نداشتن همین تفکر و حس، مهمتر از مشکل تأمین زمین، سرمایه و مدیریت و متولی در این زمینه باشد. محورهایی که همه محققان و

ضعف مالی و افزایش قیمت اجاره و تأثیر آشکار و پنهان تورم بر ارکان زندگی، لزوم داشتن سر پناهی شخصی را برای هر شهروندی الزامی می‌کند و طبیعی است که اگر حقوق بگیر باشی، تنها راه بر طرف کردن این نیاز، عضویت در تعاونی‌های مسکن است.

استادان دانشگاه بر آن اتفاق نظر دارند، اما کمتر کسی گفته است که اساس تفکر و نوع نگاه به جایگاه تعاونی‌های مسکن در ایران اشتباه است!

تعاونی‌های مسکن امروز

به گزارش دفتر امور تعاونی‌های مسکن وزارت تعاون شرکت‌های تعاونی تحت پوشش این وزارتخانه از بدو تأسیس تا ۳۱ خرداد سال ۷۷ برای بیش از ۹ میلیون عضو واحد مسکونی فراهم ساخته‌اند.

تعاونی‌های مسکن به خصوص آن عده‌ای که بدون متولی و پشتیبان تأسیس شده‌اند، با مشکلات عدیده بسیاری مواجه‌اند. نخستین مشکل، تأمین زمین است که نقش سرمایه و توان مالی اعضای در انتخاب آن چندان بی‌تأثیر نیست.

محمدی پور^۳ یکی از اعضای هیأت مدیره تعاونی‌های مسکن در کرج می‌گوید: کار در بخش تعاونی با مشکل سرمایه رو به رواست. زیرا که اعضا عموماً دارای سرمایه قابل توجهی نیستند که بتوانند در مورد نیازها و انتظاراتشان چندان باخیال راحت تصمیم‌گیری کنند. از سوی دیگر اعتبارات و منابع مالی هم که می‌تواند از سوی بانکها یا بخش خصوصی جذب شود نیازمند وثیقه و اعتبار مالی اعضای تعاونی است که این یکی هم دچار مشکل اولی است.^۴

مسعود توفیقی^۵ محقق در زمینه تعاونی‌های مسکن در خصوص تنگناهای سرمایه برای تعاونی‌های مسکن می‌گوید: تعاونی‌های مسکن برای حل مشکل سرمایه، اراضی نزدیک به شهر اما خارج از محدوده را با قیمت پایین و در مقیاس وسیع خریداری و تفکیک کرده و نسبت به ساخت آن اقدام و دستگاه‌های دولتی را در مقابل عمل انجام شده قرارداد و شهرک و منازل اعضا خود را به شهر تحویل می‌کردند. این مسأله تا آنجا پیش رفته که حتی هم اکنون بسیاری از این تعاونیها برای مثال در شهر مشهد به اراضی روستاهای اطراف هجوم برده و با پول اعضا سرمایه‌گذاری می‌کنند تا از ترقی قیمت زمین خود را منتفع سازند.^۶ وی می‌گوید: این بازار کاذب واسطه‌گری و بورس بازی زمین و مسکن رابعاً حتی تعاونی‌هایی که تنها برای حل مشکل سرمایه خود اقدام نموده‌اند، نیز می‌توان مشاهده کرد. البته گفته می‌شود وقتی بخش خصوصی اینکار را می‌کند چرا تعاونی‌های مسکن نکنند حال با این روند آیا می‌توان برخلاف اهداف اولیه حرکت کرد؟ «مسعود توفیقی» معتقد است که تعاونی‌های مسکن می‌توانند خود شرکت‌های خصوصی را از میان جوانان تحصیل کرده در رشته‌های فنی مربوطه به‌وجود آورده و با پشتیبانی مالی این

وزارت تعاون این است که با توسعه و گسترش تعاونیهای عمرانی و تعاونیهای مسکن انبوه ساز آنها را به تدریج جایگزین پیمانکاران خصوصی نموده و از تخلفات و نارسائیهای موجود در این زمینه جلوگیری نماید.»

از سوی دیگر اصلاح ساختار مدیریت تعاونیهای مسکن و تقویت نهاد مدیریت در این تعاونیها در جهت خواست اعضا و حل مشکلات تخصصی آنها در رأس برنامههای وزارت تعاون قرار دارد. اما با وجود اینکه در این رابطه تا کنون ۳۰ اتحادیه مسکن کارمندی و کارگری تشکیل شده است، اما همچنان بر بستر خاک لخت اکثر نقاط حومه شهر تیر آهنهای سوار شده بر یک دیگر را می بینیم که سالیان سال منتظر به تفاهم رسیدن اعضا و هیأت مدیره در چگونگی عملکرد هستند.

در جدول وضعیت تعداد تعاونیهای مسکن تأسیس شده تا پایان خردادماه سال جاری به تفکیک نشان داده شده است.

«دکتر حمید اسکوئی» اقتصاددان و مدرس دانشگاه با اشاره به جایگاه مدیریت در عملکرد مثبت یا منفی تعاونیهای مسکن در ایران می گوید «معمولاً اعضا به خاطر عملکرد اکثر هیأت مدیره تعاونیهای مسکن دیدگاه مثبتی ندارند. همیشه نخستین واحدها برای هیأت مدیره ساخته می شود و همیشه امکانات برای آنها فراهم می شود. حتی اگر این مسائل در یک تعاونی مسکن، حقیقت هم نداشته باشد اما چنین تصویری بر اعضا حاکم است.

وی می گوید: «از سوی دیگر عدم همکاریهای لازم در جهت تسهیلات

توانائیهای وسیع و گسترده برای چنین کار مهمی هستند و این خود تعاونیها را با مشکلات جدی مواجه می کند.

«مهدی سلجوقیان» کارشناس وزارت تعاون با اشاره به نقش مهم شرکت های تعاونی به عنوان بازوی توانمند اجرایی اهداف اقتصادی دولت در زمینه مسکن می گوید: «در تعاونیهای مسکن پارامترهای خاصی در قوت بخشیدن به مقاصد تعاونی مؤثر بوده است. از اهم آنها مدیریت توانمند و دارای قابلیت اجرای پروژه است. هر چند در تعاونیها اعضا هیأت مدیره در مجمع عمومی و توسط خود سهامداران انتخاب می شوند ولی هیأت مدیره بایستی علاوه بر داشتن تقوی، دارای تخصصهای لازم در زمینه کار مورد بحث از جمله مسکن سازی باشد و سیاستگذاری لازم را اعمال کند.»

وی همچنین معتقد است: «سیاست

شرکتها آنها را به مشارکت فنی و مهندسی در ساخت ابنیه خود وادار و بدین ترتیب از پرداخت هزینه های گزاف خودداری نمایند. سرمایه اگر نخستین مشکل بعد از تأمین زمین باشد، مدیریت حاکم بر تعاونی مسکن نیز از جمله مشکلاتی است که در روند ساخت و ساز تعاونیهای مسکن چندان بی تأثیر نیست.

مدیریت در تعاونیهای مسکن مسأله ای است که اکثر اعضا و سهامداران با آن روبرو هستند.

مدیریت، قدرت اجرایی ساخت و ساز می گویند؛ چون عموم تعاونیها قادر به پرداخت حقوقهای بالا و امکانات مالی لازم نیستند و سازماندهی لازم را در اختیار ندارند و گردش کار و تصمیم گیری به دلیل نوع مسیر که کند و آهسته است و نیازمند اخذ مجوز از اعضا هیأت مدیره و بعضاً مجمع عمومی است، مدیران آنها فاقد

سیاستهای توسعه اتحادیه بین‌المللی تعاون در جهان

از گروه ترجمه مأخذ: گزارش اتحادیه بین‌المللی تعاون

سیاست اتحادیه

هدف از این نوع سیاست ایجاد چارچوبی مبتنی بر اولویتهای توسعه تعاون از نظر آی‌سی‌ای می‌باشد و تدابیر توسعه منطقه‌ای نیز از اینجا ناشی می‌شود این سیاست همچنین دست اندر کاران توسعه و دیگر افراد را از چند و چون اهداف اصلی و موتور محرک برنامه توسعه آی‌سی‌ای آگاه می‌سازد.

آزاد سازی اقتصادی و مردمی نمودن سیاست به ایجاد محیط جدیدی برای شکوفایی توسعه تعاون انجامید. هر چند اینگونه شرایط جدید فرصتهایی برای رشد فراهم می‌کند، اما اگر قرار است تعاونیها در این جو شدیداً رقابتی و گاه غیر شفاف ادامه حیات دهند، سازگاری و کارایی بیشتری نیز لازمه بقا آنهاست. محور اصلی این سیاست بر همین موضوع می‌چرخد.

نقش تمام عیار اتحادیه بین‌المللی تعاون در کار توسعه

مسئولیت نهایی و توسعه تعاونی بر دوش خود تعاونیهاست. از اینرو آی‌سی‌ای عامل تسریع و تسهیل کننده در روند توسعه است. همچنین نقش آی‌سی‌ای ایجاد پیوندهای استراتژیک بین دست اندرکاران امر توسعه و دیگر اعضاء جامعه مدنی به گونه‌ایست که تبادل

اتحادیه بین‌المللی تعاون (ICA)

آی‌سی‌ای به عنوان یک اتحادیه غیر وابسته و غیر دولتی، وحدت آفرین، خدمتگزار و معروف تعاونیها در سراسر جهان است. اعضاء آن راسازمانهای ملی و بین‌المللی در تمامی زمینه‌های کاری تشکیل می‌دهد.

آی‌سی‌ای با حضور بیش از ۲۳۰ سازمان عضو از ۹۳ کشور، نمایندگی افزون بر ۷۲۰ میلیون نفر را بر عهده دارد.

وظیفه خطیر برنامه توسعه آی‌سی‌ای عبارتست از ترویج و تقویت تعاونیهای مستقل در کشورهای روبه توسعه و کشورهای در حال گذر از مرحله انتقالی. پنج دفتر منطقه‌ای آی‌سی‌ای در آسیا، آفریقای شرقی، مرکزی و جنوبی، آفریقای غربی، آمریکا و اروپا مجریان این برنامه هستند و بازتاب گوناگونی این مناطق در تدابیر توسعه‌ای هر یک مشهود است.

آی‌سی‌ای در سال ۱۹۹۵ بیانیه‌ای را در خصوص "هویت تعاون" به تصویب رساند. این بیانیه، تعریفی از تعاونیها، فهرستی از ارزشهای اصلی تعاون، و مجموعه‌ای بازبینی و اصلاح شده از اصول راهبردی برای سازمانهای تعاونی در آغاز قرن بیست و یکم را شامل می‌شود. نگارنده در قسمتی از مقدمه بیانیه می‌نویسد:

تجربیات و تلاشهای مشترک توسعه هر چه آسانتر و گسترده‌تر صورت پذیرد. مضافاً بر اینکه، توسعه روشمندیها و رویکردهای نو همچنان وظیفه خطیر آی‌سی‌ای تلقی می‌گردد.

تعاونیهای سطوح اولیه با اعضایی که به شکل منفرد به تعاونی می‌پیوندند، ستون فقرات تمامی نهضت‌های تعاون را می‌سازند. بنابراین آی‌سی‌ای نیز به نفع شرکای توسعه، از روشها و میانجیگریهایی استفاده می‌کند که بیشترین اثرات را بر تعاونیهای سطوح اولیه دارد. اما آی‌سی‌ای به تنهایی نه قصد و نه منابع دخالت مستقیم در تعاونیهای سطوح اولیه را دارد.

خود اتکایی و توسعه پایدار انسانی، اهداف مورد نظر در برنامه توسعه آی‌سی‌ای بشمار می‌روند. نیاز به حضور و مشارکت زنان و جوانان در تعاونیها و احترام به محیط زیست، از جمله دیگر اولویتهای آنهاست.

علاوه بر این آی‌سی‌ای در محدوده

اهداف جهانشمول و با در نظر گرفتن توان محدود خود، باید مهیا برای دیگر فعالیت‌هایی باشد که شاید مستقیماً در این سیاست مشخص گنجانیده نشده بلکه پس از شور و مشورت با سازمانهای عضو و کارگزاران توسعه به آن دست یافته باشد.

زمینه‌های اصلی توسعه

با توجه به پیچیدگی امر توسعه تعاونیها و محدودیت منابع موجود، لازم است برنامه توسعه آ‌سی‌ای را بر برخی زمینه‌های محدود متمرکز نمود. همچنین با در نظر گرفتن تعهد اصلی آ‌سی‌ای و نیازهای توسعه سازمانهای عضو آن به عنوان یک اصل، چهار زمینه مورد نظر می‌باشد.

۱- هویت و وجهه تعاون

نهضت‌های تعاون در برخی کشورهای روبه توسعه و گذر از مرحله انتقالی از پنداشتی منفی نسبت به خود رنج می‌برند. دهها سال نظارت دولت نتوانست هویت تعاون راستین را تقویت کند. در نقطه مقابل، ارزشهایی چون خود اتکایی، دمکراسی و اصول نظارت مردمی اعضاء و استقلال بطور اخص نقض شده‌اند. در نتیجه، بسیاری تعاونیها با هویتی رقیق و نه چندان غنی وارد بازارهای آزادی می‌شوند که مشکل یافتن جایگاه مناسب در بازار را

به دیگر مشکلات آنان می‌افزاید. یک تعاونی بدون هویت تعاون تنها یک سازمان تجاری بدون حساسیت و برش رقابتی خواهد بود. آ‌سی‌ای باید به تعاونیها در تقویت هویت تعاونی خود و اجرای عملی آن کمک کند، و اینگونه تعاونیها را در بکارگیری و منتفع شدن از مزایای رقابتی یک سازمان تعاونی قادر بسازند. گاه در اکثر کشورها، کل جامعه از روشهای زیر بنائی تعاونیها شناخت درستی ندارند. آنچه بیش از هر چیز حائز اهمیت است، ویژگیهایی یک تعاونی ناب است که در بطن جامعه و سازمانها و مؤسسات مرتبط با تعاونیها در کشورهای رو به توسعه و کشورهای دارای اقتصاد انتقالی منتشر شده است، در حالیکه تعاونیها اکنون آزادانه در بازارهای آزاد و بدون دخالت دولت فعالیت می‌کنند.

● آ‌سی‌ای باید سازمانهای عضو خود را در بالا بردن میزان شناخت بیشتر از ارزشهای اصلی تعاون و نحوه عملی نمودن این ارزشها یاری دهد و به واقع در ایجاد فضای مناسب برای رشد و بالندگی تعاونیها مشارکت نماید.

۲- توسعه امور تجاری

امروزه تعاونیها با محیط زیستی بسیار پیچیده‌تر و گوناگون‌تر از گذشته سرو کار دارند. تحولات بیشتر دو وجهی و در زمینه سیاست و اقتصاد رخ می‌دهند اما صرف

نظر از نوع تغییرات، بر تعاونگران کلیه سطوح است که اگر خواهان انطباقی موفق با شرایط روز هستند باید از خصوصیات و نیازهای خود آگاه باشند.

● آ‌سی‌ای باید تعاونیها را از تحولاتی که از طریق اطلاعات گوناگون و اقدامات اطلاع رسانی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد - آگاه سازد.

بسیاری از سازمانهای تعاونی، در قالب بخشهای مختلف تجاری، نیاز به اتخاذ موضعی جدید در قبال محیط زیست دارند. آ‌سی‌ای باید تعاونیها را در وادی شناخت مشکلات گریبانگیر آنها یاری دهد و همچنین باید تعاونیها را به ضرورت توسعه تدابیر و ترسیم اهداف قابل سنجش در جهت فعالیت‌های تجاری آنها مجاب نماید. این فعالیت‌های پیشرو و ترقی خواه آ‌سی‌ای نباید تنها در زمینه‌های موجود تجارت تعاونی محصور شود.

در هر کجا که عرصه کار یا نیاز به الگوی تعاونی در یک کشور یا منطقه برای گسترش به زمینه‌های تازه تجاری مهیا باشد، آ‌سی‌ای باید برای این توسعه، هیچ تلاشی را بی‌آزمون نگذارد.

● آ‌سی‌ای باید تعاونیها را در افزودن توان توسعه تدابیر و طرحهای تجاری در خور برای عرصه‌های تجاری کنونی و

«نهضت تعاون در جای جای تاریخچه خود پیوسته در حال تغییر و تحول بوده است؛ و در آینده نیز اینچنین خواهد بود. هر چند در ژرفای تحولات، نوعی احترام بنیادی به اینها، بشر و اعتقاد به استمداد آنان در جهت بهسازی اقتصادی و اجتماعی از طریق خود یاری متقابل نهفته است. افزون بر این، نهضت تعاون به این باور رسیده است که روشهای مردمی بکار رفته در فعالیتهای اقتصادی، هیچ ممکن، مطلوب و مؤثر هستند. نهضت تعاون معتقد است که سازمانهای اقتصادی با نظارت مردم در جهت رفاه عمومی کار ساز هستند. هسته بیانیة ۱۹۹۵ اصول تعاون بنا بر این جنبه‌های فلسفی ساخته شده است.»

آنچه در آینده پیش خواهد آمد، مساعدت نماید.

۳- مدیریت و رهبری حرفه‌ای و ارزشی تعاونیها

توسعه نیروی انسانی (HRD) همواره در کانون فعالیت‌های توسعه‌ای آ‌سی‌ای قرار داشته است و در آینده هم چنین خواهد بود. بخش مهمی از مدیریت کنونی تعاونیها در کشورهای روبه توسعه و دارای اقتصاد انتقالی مقید و مشروط به نظام محصور نظارت دولتی است. بعلاوه گاه انحصار دولت در مورد تعاونیهای کشاورزی اداره کننده محصولات اساسی نیز اعمال می‌شود با وجود این انحصار گریها، دیگر نیازی به قابلیت‌های کارآفرینی چون شناخت هزینه‌ها، دست به کارهای بزرگ زدن و تصمیم‌گیری سریع نیست؛ اداره یک تعاونی به جای آنکه نوعی مدیریت تجاری باشد، کاری اجرائی محسوب می‌شود. این جو به شناخت سطحی و روابط غیر اصولی با بازار منجر می‌گردد.

مدیران و اعضاء نه چندان کارآزموده و مطلع نیز به رکود مدیریت صحیح دامن زدند. پیامد این رکورد، ساختارهای سلسله مراتبی، عدم رهبری نظری و عجز از اجرای اصول تعاون بود.

مدیریتی که در این شرایط شکل گرفت، در حد کنونی به سرعت مضمحل می‌شود و حتی تحول و تطبیق با شرایط بازار آزاد را نیز می‌طلبد. رهبری و مدیریتی ضرورت دارد که تنها از نظر مفهوم تجاری، حرفه‌ای نباشد بلکه اگر سازمان تعاونی خواهان بهره‌گیری از مزایای نسبی است که در

چارچوب هویت پیشرو تعاون مشخص شده، باید پایبند ارزشهای تعاون نیز باشد.

● آ‌سی‌ای باید به تعاونیها کمک کند تا رهبری و مدیریت خود را هر چه حرفه‌ای‌تر بسازند و نحوه به فعل رساندن ارزشها و اصول تعاون را به عنوان ابراز کار در جو ویژه تعاونیها به آنان بشناسانند.

۴- سیاستگذاران و قانونگذاری دولت

تعیین سیاستها و قوانین از سوی دولت، چارچوبی را مشخص می‌کند که تعاونیها در آن فعالیت می‌کنند. اگر تعاونیها از جایگاه مستقل و زمینه همواری برای فعالیت در فضای اقتصاد باز برخوردار باشند، همچون هر سازمان تجاری دیگر، پی بردن به ظرفیتهای بالقوه تعاونی برای آنها دشوار خواهد بود. از دیدگاه ملی، چنانچه تعاونیها نتوانند طبق اصول خود فعالیت کنند، تنها قادر به مشارکت در یک بازار متنوع و رقابتی خواهند بود. برای نمونه تعاونیهایی که تنها به عنوان محل اجرای سیاستها و طرحهای دولت تلقی می‌شوند، نه به سود تعاونیها و نه به منفعت جامعه عمل می‌کنند.

● اتحادیه بین المللی تعاون باید از طریق گفت و شنود و دیگر طرق ممکن، مزایای یک نهضت تعاون غیر وابسته را به دولت‌ها شناسانده و آنان را به اتخاذ سیاستها و قوانینی ترغیب نماید که موجب ظهور تعاونیهای اصیل و پیشرفت مداوم آنها شوند.

مسئله زنان در تعاونیها

اتحادیه بین المللی تعاون بر این باور است که اصل تساوی را باید در مورد زنان

در نظر گرفت و آنان را به عنوان فعالان بهبود عملکرد تعاونی به رسمیت شناخت.

هر چند طی دهه اخیر تلاشهای بسیاری برای ارتقاء مشارکت زنان در تعاونیها انجام شده است، آ‌ما وجود زنان به عنوان عضو یا مدیر در تعاونیها همچنان مورد غفلت است. در سال ۱۹۹۵ اعضاء اتحادیه بین المللی تعاون طی قطعنامه تساوی زنان، تلاش نمودند محیط تعاونیها به گونه‌ای باشد که فرصتهای برابر در اختیار زنان و مردان قرار گرفته و مشارکت آنان در مؤسسات تعاونی به سهولت امکان‌پذیر باشد. آنچه شفافیت لازم را در کار اتحادیه بین المللی تعاون ایجاد می‌کند، رسیدن به این شناخت است که فعالیت‌های حساس و ظریف زنان برای مشارکت همه جانبه اعضاء امری ضروری است.

● آ‌سی‌ای باید تعاوانگران را تشویق نماید تا برای یکپارچه نمودن و مشارکت مؤثر زنان در امور تعاونی با ترویج اصل تساوی زنان، چه در فرضیه و چه در عمل موضعی محکم اتخاذ نمایند. آ‌سی‌ای همچنین باید از حقوق برابر زنان در تصمیم‌گیری حمایت نموده و برنامه‌ی مختص زنان و حساس به مسائل زنان، از جمله موقعیت آنان در تعاونی از حیث تساوی حقوق بپردازد.

همراهان توسعه و بسیج منابع

گذر تعاونیها به شرایط جدید بازار آزاد و عدم وابستگی به دولت، نیازهایی تازه‌ای را برای کمک به اعضاء بر دوش اتحادیه بین المللی تعاون قرار می‌دهد. با توجه به این نیازهای فزاینده و محدودیت منابع قابل دسترس، بسیج منابع اولین اولویت برای آ‌سی‌ای خواهد بود. سازمانهای عضو به

همبستگی و خود اتکایی باید در بسیج منابع آبی سی‌ای به عنوان اصول محور تلقی شود. این مهم ایجاب می‌کند تا سازمانهای عضو دریابند که توسعه یک مسئولیت مشترک بوده و مشارکت هر چه بیشتر آنان را طلب می‌کند. از اینرو بر اتحادیه بین‌المللی تعاون است که تعاونیها را در سطحی وسیعتر در برنامه توسعه دنیای توسعه یافته در گیر نماید. این درگیری مثبت، پیوندهای تعاونیها در جنوب و شمال را محکمتر نموده و منابع لازم برای برنامه توسعه را گسترش می‌دهد.

● آبی سی‌ای با تلاش هر چه بیشتر باید سازمانهای عضو خود را متقاعد سازد که توسعه تعاونیها در کشورهای روبه توسعه و در حال گذر از مرحله انتقالی از اهم مسائل جامعه جهانی تعاون بوده و باید در زمینه بسیج منابع در بین سازمانهای عضو کشورهای توسعه یافته ابتکار عمل از خود نشان دهد.

۲- شرکای توسعه

از نظر اتحادیه بین‌المللی تعاون، شرکای توسعه سازمانهایی هستند که با دیدگاه اتحادیه بین‌المللی تعاون در خصوص توسعه تعاون سهیم و شریک بوده و همکاری مشترک حمایتی با آنان میسر و ممکن باشد. گروه شرکای توسعه مشتمل بر آژانسهای توسعه تعاونیها، یاری دهندگان هر کشور، آژانسهای چند ملیتی و هیئت‌های سازمان ملل می‌باشد. در ارتباط اتحادیه بین‌المللی تعاون با شرکای توسعه خود، دو موضوع اساسی حائز اهمیت است در درجه نخست، توسعه

مشاوره منظم با سازمانهای عضو در زمینه برنامه‌ریزی تضمینی است بر اینکه نیازها همواره در طرحها و تدابیر اتخاذ شده لحاظ می‌گردد. سازمانهای عضو باید تشویق شوند تا مشارکتهای فنی و علمی و مالی خود را در این برنامه افزایش دهند.

سازمانهای عضو اتحادیه بین‌المللی تعاون در کشورهای توسعه یافته نیز از طریق ارائه کمکهای مالی و تخصصی به امر توسعه یاری می‌رسانند. هر چند به استثنای مواردی چند، مشارکت اینگونه سازمانهای عضو نسبتاً ناچیز است. اما،

همراه شرکا و همراهان توسعه گر خود باید به همیاری بیشتر و گسترده تر برای توسعه تعاون ترغیب شوند.

۱- سازمانهای عضو

مهمترین شرکای آبی سی‌ای در امر توسعه، سازمانهای عضو این اتحادیه می‌باشد. این مورد از نیازها و مسائل مورد علاقه سازمانهای عضو در کشورهای رو به توسعه و کشورهای در حال گذر از مرحله انتقالی به شمار می‌رود که در محدوده این خط مشی جوهره اصلی و اولویتهای برنامه توسعه را تدوین نمایند.

پیام شاخه تعاون دفتر بین‌المللی کار به مناسبت هفتاد و ششمین سالروز جهانی تعاون

ساختن رهبری تعاون برای یک محیط رقابتی

تعاونیها اکنون باید بیشتر بر موضوعاتی چون سازگاری با محیطهای جدید؛ افزایش توان و ظرفیت سازمانی، ماهیت رقابت و راههای مؤثر مقابله با آن، بهبود بهره‌وری؛ ساخت سرمایه و مدیریت ریسک‌پذیر؛ و دیدگاههای جدید در مدیریت تعاونی از جمله نقش رؤسا، هیئت مدیران و مدیران حرفه‌ای متمرکز شوند.

از برنامه‌های دولتی ایجاد کرده‌اند تا از آنها همچون ابزار سیاست خود استفاده کنند. در برهه‌ای از زمان دو نوع تعاونی متمایز از هم تحت عنوان «تعاونیهای مردمی» و «تعاونیهای دولتی» در بسیاری نقاط جهان شکل گرفت که ثمرهٔ قیومیت و حمایت دولت از اینگونه تعاونیها بودند.

اما در بافت کنونی که نقش خود دولت دستخوش تغییرات ریشه‌ای شده و بازارها نیروی رانش در روند توسعه اقتصادی محسوب می‌شوند، دیگر تعاونیهای دولتی پدیده‌ای ناخواسته هستند. این تعاونیها بدون حمایت مرسوم دولت و بدون رهبری واقعی و الهام بخش که به اعضا خط می‌دهد باید اکنون به منظور کسب هویت یک تعاونی عضو مدار، عضو گردان و اصل، تدبیر اندیشی کنند.

نقش واقعی رهبری تعاونی در بافت جدید، نقش یک کار آفرین و نوآورنده ایست که به تعاونیها در به دست آوردن منافع نسبی در بازار با تأکید مضاعف بر ارزشهای تعاون و خواستها، نیازها و

منافع مشترک اجتماعی و اقتصادی آنها حمایت کند را ایفا نموده‌اند. در پاره‌ای موارد نیز، مقامات دولتی در جایگاه رهبری تعاونی، با ایجاد انگیزه و دادن نوید و وعده، عجولانه تعاونیها را به عنوان بخشی

رهبری به عنوان یکی از تواناییهای بشر در الهام بخشیدن، ترغیب و به وحدت رساندن نوع بشر، از نخستین روزهای فعالیت پیشگامان راچدید، یکی از ویژگیهای برجستهٔ تعاونیها بوده است.

نقش، جایگاه و مشارکت رهبری در روند توسعهٔ تعاون طی سالها که از عمر این نهضت می‌گذرد، از زمانی به زمان دیگر و از مکانی به مکان دیگر تغییر کرده است. اما یک جنبهٔ قابل توجه که در تمامی شرایط و موارد ثابت می‌ماند آن است که بدون رهبران متعهد، فداکار و فارغ از خود، تعاونیها دچار لغزش شده، راه را گم کرده و آنگاه از تأمین نیازها و خواسته‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعضا خود باز می‌مانند.

مواقعی بوده است که رهبری تعاونی به اجبار وظیفهٔ تشویق افراد به مجتمع شدن، ایجاد تشکلهای تعاونی، کارکردن بر اساس اصل خودیاری و کمک متقابل و جستجوی مشترک راهها و روشهایی که از

علاقه اعضا کمک کند. این یکی از کارهای بسیار دشواری است که بویژه با تضعیف رهبری تعاونی به دلیل نظارت افراطی دولت در امور تعاونیها وخیمتر می شود. اما این مهم زمانی قابل انجام است که عقاید، ارزشها و اصول تعاونی برای آندسته افراد که در اقتصاد جهانی شده کنونی به نقش حیاتی تعاونیها در کمک به کار و زندگی محرومان معتقدند، به واقع کارساز و پذیرفته شده باشد. تا زمانی که وضع پریشان بازار به حاشیه ای شدن عده بسیاری و محرومیت اجتماعی و عدم دسترسی به فرصتها برای دیگر اقشار جامعه منجر شود، سازمان تعاونی یک آرمان محسوب می گردد. چراکه استعداد و

نوید تعاون در کمک به مردم، ارائه یک شیوه تشکیلاتی جدید و اجرای موفق فعالیتهای تجاری اثبات این حقیقت است که ارزشهای مشارکت، دموکراسی و... برآستی در جهت خدمت به جامعه است. تدابیر توسعه ای برای رهبری تعاونی می بایست حول این محوراساسی بچرخد که تنها با به کار گرفتن مدیریت در فضای رقابتی یک مؤسسه مدرن تجاری، اندیشه کردن در مورد نقش رهبری تعاون و مدیریت حرفه ای در این محیط و گفت و شنود راههای عملی تحول تعاونیها به عنوان ابزارهای مؤثر برای بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی اعضا است که رهبران تعاونی می توانند نقش تاریخی

خود را ایفا نمایند. برکسی پوشیده نیست که ترتیبات نهادی (و البته غیرنهادی) که برای آموزش مدیریت و تأمین خدمات حمایتی می باشد نیازمند ساخت، پایداری و پشتیبانی است، این اشکال در شرایط و موقعیتهای مختلف، متفاوت است؛ از اینرو باید از رویکردها و ترتیبات نهادی گوناگون استفاده شود. شاید در آداب و رسوم هر تعاونی و هر کشور باید از روشهای خاص آن بهره جست، اما بررسی و بازبینی نظام موجود توسعه رهبری تعاونی ضرورت داشته و هر کجا لازم است، اقدامات مناسب برای انطباق با توقعات و نیازهای سریعاً روبه فزونی پیش بینی می شود.

بقیه از صفحه ۲۹

سازمانهای وابسته به سازمان ملل ادامه می دهد. تعدادی از آژانسهای سازمان ملل با انعقاد توافقیهای همکاری، توسعه تعاونیها را در دستورکار گنجانده اند. اتحادیه بین المللی تعاون از طریق جایگاه عمومی مشاوره ای خود با سازمان ملل و عضویت در کمیته توسعه و ترویج تعاونیها (COPAC) در موضعی بسیار مناسب قرار گرفته تا سیاستها و فعالیتهای بین المللی مؤثر در تعاونیها را دنبال نموده و بر آنها اثر گذر باشد.

● آی سی ای باید فعالانه برای حمایت سیاسی و توسعه ای از تعاونیها عمل نموده و همواره در پی آن باشد که بر سیاستهای مؤثر در زمینه توسعه تعاون در چارچوب سیستم ملل متحد و دیگر سازمانهای مرتبط با دولتها تأثیر لازم را بر جای گذارد.

همکاری در زمینه فن آوری و مسائل مالی با شبکه کنونی شرکای توسعه اتحادیه بین المللی تعاون گسترده تر و عمیق تر خواهد شد.

● آی سی ای در صدد افزایش هر چه بیشتر شرکای گروه توسعه خود می باشد تا به صورتی فعال در برنامه توسعه مشارکت نمایند.

اتحادیه بین المللی تعاون همچنان به بحث و مذاکره و همکاری با بسیاری

همکاری در زمینه سرمایه گذاری مشترک ضروری است. در درجه دوم که کم اهمیت تر از مورد قبل نیست، شرکایی هستند که همکاری علمی و فنی با آنها در این زمینه پایه گذاری شده است. این جنبه از همکاری دارای زیر مجموعه هایی است از جمله: تبادل تجربیات، پروژه ها و مطالعات مشترک، منابع مشترک برای توسعه شناخت روشها و فن آوریها. بدین شکل

تجدید سازمان حکومت و الزامات جامعه

گزینه تعاونی

خصوصی سازی یعنی ارائه کالاهای عمومی توسط بخش خصوصی متمرکز است.

برای بسیاری از مردم خصوصی سازی مظهری از الگوی تازه حکومت شده است. و با اینکه الگوهای بدیل برای ارائه خدمات بسیار متنوع است و ارائه مستقیم آن توسط دولت تا پیمانکاری خدمات خصوصی سازی تمام عیار را در صورت برمی گیرد. اما با این وجود الگوهای بخش خصوصی توجه اکثریت مردم را به خود جلب کرده است. به گونه ای که نقش عامه مردم در مفهوم گسترده آن و یا بی پرده تر، جامعه مدنی و اقتصاد اجتماعی در گزینه های پیشنهادی از بابت الگوهای کنونی حکومت بسیار کمتر شده است. بحث ارائه خدمات جایگزین از مقولات قدیمی

صرفه جوئی و بهبود کارائی فراتر می رود. این امر همچنین به پاسخگویی و جوابگویی فرآیند حکومت نیز مربوط میشود و الزاماتی برای تقویت جامعه مدنی دربر دارد. در این جاست که گزینه تعاونی مهمترین مشارکت را در بحث ارائه خدمات جایگزین، اعمال می کند.

درست همان گونه که اختیار الگوهای بخش خصوصی برای ارائه خدمات عمومی، پی آمدهای ژرف و پایداری دارد. اختیار الگوهای تعاونی نیز چنین است. در واقع هرکدام ازین رویکردها مبین اختلاف دید مهمی است نسبت به طبیعت کالاهای عمومی، پاسخگویی عمومی، حکومت، نقش شهروندان، معنا و نقش تکاملی جامعه مدنی.

امروزه الگوی تعاونی راهبردی است که می تواند به ایجاد ظرفیتهای اقتصاد اجتماعی کمک کند و برای دولت‌ها ابزاری جهت تقویت بخشی فراهم آورد که متحد طبیعی آنها در ارائه کالاهای عمومی است.

است. این امر تازگی ندارد. آنچه تازه است بروز یک باور همگانی است که نقش‌ها و مسئولیت‌های شناخته شده حکومتها را برای چالش‌های عصر ما کافی نمی‌داند. از آن بالاتر این احساس وجود دارد که حکومت بدین لحاظ مشروعیت خود را از دست داده است و این فقدان اعتماد چنان بالا گرفته است که نهادهای عمومی را به طور کامل فراگرفته است. در مقابل زبان و ارزش‌های حاکم بر بازار و بخش خصوصی، هم در حکومت و هم در میان عموم مردم رواج روزافزونی یافته است. کاربرد این ارزشها در ارائه خدمات عمومی اکنون یکی از مباحث نوین عمومی در بازسازی خط مشی‌های عمومی کشور کانادا است. بسیاری از این مباحث بر مقوله

نوشته: رستاکس

ترجمه: سید جواد صالحی

طی دهه گذشته، کانادا همچون دیگر کشورهای صنعتی به ارزیابی مجدد و از گسترده‌ای نقش حکومت دست زده است. این امر آثار ژرفی بر خدمات عمومی، فرد شهروندان و جامعه مدنی در مفهوم گسترده آن داشته است.

این مقاله به دنبال الگوی بدیلی جهت ارائه خدمات عمومی بهتر از طریق بسط مطلب در زمینه نقش کالاهای عمومی بر جامعه مدنی است بدین روی تمرکز آن بر نقش یگانه الگوهای تعاونی هم در مورد بسط کالاهای و هم خدمات عمومی بنا شده است و هم در تعریف مجدد چنین خدماتی در روزگار ما.^(۱)

ارائه خدمات جایگزین و بحث پیرامون کالاهای عمومی

جستجوی عمومی برای راههای بدیل ارائه خدمات عمومی بسی بیش از صرفه جویی یا کارائی دولتهاست. این امر بسیاری از ارزشها، نیروها و ارتباطات اجتماعی را به زیر سؤال می برد بطوریکه می توان آن را با مسامحه "قرارداد اجتماعی" نامید نظم حقوقی مسئولیت‌هایی است که نظام اجتماعی و سیاسی ما را مشخص می کند. هرچند این امر کمتر به زبان می آید، اما طبیعت متحول این قرارداد اجتماعی است که در بطن تعریف مجدد حکومت قرار دارد. در کانادا مثل هرجای دیگر مفهوم ارائه خدمات جایگزین (ASD) تنها جدیدترین بیان تدوین از فرایندی است که مدتهای مدید مایه دل مشغولی حکومتها بوده

الگوی تعاونی چرا؟

تعاونی عمدتاً وجهی از جامعه مدنی است. ولی یگانه است چون هم هدفهای اجتماعی و هم اقتصادی را در بر می‌گیرد. بدین جهت بخش تعاونی بسیاری از ویژگیهای بخش‌های خصوصی و عمومی را توأمان دارد. این ترکیب از جهت‌گیری تجاری و مسائل اجتماعی است که تعاونی‌ها را برای ارائه خدمات عمومی ممتاز می‌سازد.

مساعدهتی که تعاونی‌ها به بحث ارائه خدمات بدیل می‌کنند بایستی از دو نظر مهم مورد توجه قرار گیرد. اولاً تعاونی‌ها مقوله جوابگویی و حساب‌پذیری دولت را در صف مقدم مبحث ارائه خدمات "جایگزین" قرار می‌دهند. دموکراسی تعاونیها و پاسخگویی آنها به اعضاء خود معیار مهمی را به وجود می‌آورد که دیگر گزینه‌های ارائه خدمات بدیل را می‌توان با آن اندازه گرفت.

گزینه‌های تعاونی دولت‌ها را به موقعیتی فرا می‌خوانند تا مقوله عملکرد و پاسخگویی عمومی را به طریقی مطرح کنند که از توافق‌های پذیرفته شده و سازوکارهای بهبود یافته گزارش دهی بسی فراتر رود. این امر هم در مورد ترکیب داخلی حکومت‌ها به کار می‌رود که در برگیرنده روابط کارکنان و کارفرماست و هم شیوه‌ای است که در آن حکومتها با شهروندان ارتباط برقرار می‌کنند.

ثانیاً گزینه‌های تعاونی مؤید نقش محوری جامعه مدنی در تولید کالاها و خدمات عمومی است. اینها عرضه‌کننده سازوکاری جهت مبادرت شهروندان و جوامع محلی به تجدید سازمان خدمات عمومی اند و ابزاری هستند که از طریق آن دولت‌ها می‌توانند برای ایجاد سرمایه اجتماعی مایه بگذارند. تعاونی‌ها این واقعیت را پررنگ می‌کنند که موفقیت ارائه خدمات بدیل در مقیاس گسترده وابسته به جامعه مدنی پر قدرتی است که قادر باشد

نقشی ایفا کند که غالباً مفروض ولی ندرتاً فصیح و در عمل کامل است.

این دو مشخصه تجدید سازمان حکومتی - پاسخگویی و حساب‌پذیری و رابطه با شهروندان و جامعه مدنی در سطح گسترده برای شیوه‌ای که در آن خدمات عمومی ناکزیر است برموقعیتهای جدید حاکمیت منطبق شود اهمیت اساسی دارد. همان گونه که کارشناسان خاطر نشان کرده‌اند بخش عمومی همانند بخش خصوصی بایستی از یک نظام متمرکز، دستوری و غیر پاسخگو و خودمحور به یک نظام انعطاف‌پذیر، نوآور و پاسخگوی شهروندان و اشخاص ذینفع تبدیل شود.

الگوی تعاونی برای کارگزاران حکومت راهکارهایی به دست می‌دهد که نوآوری و اختیار محلی را به حداکثر می‌رساند بدون اینکه ارزش‌ها، اتفاق نظرها و پاسخگویی مشترک جامعه را قربانی کند. این امر خصوصاً در مورد نقش کارکنان و اتحادیه‌های بخش عمومی اهمیت دارد که تاکنون برای فرآیند تجدید سازمان بهای

گزافی پرداخته‌اند و در مقابل بهره‌اندکی برده‌اند.

الگوهای تعاونی که در آن کارکنان می‌توانند نقش شرکای راستین را بازی کنند برای احیای حس اعتماد و اراده مشترک، بین دولت‌ها و کارکنان آنها کار بیشتری انجام می‌دهد. الگوهای سازمانهای تعاونی با بهره‌مندان مختلف، مخصوصاً برای این قبیل مقولات طراحی شده است.

به علاوه تعاونیها به ما اجازه می‌دهند ضمن حفظ ارزشهای بخش عمومی که با انتظارات عمومی همخوانی دارد راهبردهای تجاری را نیز اختیار کنیم چون فرهنگ شرکتی بخش‌های خصوصی و عمومی کاملاً متفاوت است. شرکت‌های بخش خصوصی که هدف آنها به حداکثر رساندن سود بوده پاسخگوی سهامداران هستند، در باب وفاداری‌های گسترده و پیچیده به جامعه محلی، و به قول جان رالستون ساول "دافعه کالای عمومی" (۲) اطلاع زیادی ندارند. تعاونی‌ها انعکاس

این دو مشخصه تجدید سازمان حکومتی - پاسخگویی و حساب پذیری و رابطه با شهروندان و جامعه مدنی در سطح گسترده برای شیوه‌ای که در آن خدمات عمومی ناگزیر است بر موقیعت‌های جدید حاکمیت منطبق شود اهمیت اساسی دارد. همان گونه که کارشناسان خاطر نشان کرده‌اند بخش عمومی همانند بخش خصوصی بایستی از یک نظام متمرکز، دستوری و غیر پاسخگو و خودمحور به یک نظام انعطاف‌پذیر، نوآور و پاسخگوی شهروندان و اشخاص ذینفع تبدیل شود.

خدمات را بر مسائل اقتصادی ترجیح می‌دهند، تعاونیها فعالانی هستند که باید اطمینان حاصل کنند آن خدمات توجیه اقتصادی دارند.

به علاوه راهکار تعاونی یک عضو، یک رأی پاسخگویی مستقیم برای کاربران را تأمین می‌کند امری که سازمانهای غیرانتفاعی معمولی فاقد آنست. این پاسخگویی است که تعاونیها و مؤسسات اعتباری کانادا را قادر کرده است به بسیاری از جوامع محلی کانادا خدماتی را عرضه کنند که مدتهاست شرکتها و بانکهای خصوصی آن را رها کرده‌اند.

حاکمیت مردمی تعاونیها سازوکار یگانه‌ای برای حفظ خود و ویژگی‌های خدمات عمومی ارائه می‌دهد که منافع کاربران آنها را حفظ می‌کند. چنین ساختار اداری است که هنگام ارائه خدمات عمومی توسط سازمانهای خصوصی مانع تضاد منافع میشود.

اینکه تعاونی هم خود را صرف این قبیل خدمات می‌کند از نقش صمیمانه‌ای پیداست که آنها چه از لحاظ ملی و چه بین‌المللی در تنظیم انواع برنامه‌ها و خدمات عرضه شده دولتی نقش خود را ایفا می‌کنند. در کانادا آشکال اولیه بیمه عمومی، بهداشت، آموزش عمومی و اسکان عمومی را تعاونیها برای اعضا خود تأمین کردند. بعدها حکومتها این نوآوری‌های اجتماعی را گرفتند و به برنامه‌های همگانی تبدیل کردند.

در دیگر بخشها الگوی تعاونی در مورد بسط منافع مشترک از طریق ایجاد آنچه اکنون نهادهای عمده عمومی است به صورت فوق‌العاده عمل کرده است.

- مراقبت‌های بهداشتی - نظام عمومی بهداشت همگانی - از دل آن راهبردهای بیمه بهداشتی تعاونی بیرون آمد که از ساسکاچوان شروع شد.

- بازاریابی محصولات کشاورزی توسط

خدمات سهیم اند.

این آمیزه از هدفهای اجتماعی و اقتصادی ارتباط خاصی با ارائه خدمات بدیل دارد. این امر نه تنها در مورد مفهوم محدود تناسب الگوی تعاونی با هرگونه خدمت صدق می‌کند بلکه در مورد مسئله گسترده‌تر حاکمیت مردمی و تنظیم مجدد نقش‌ها و مسئولیت‌های دولت نیز وارد است.

تعاونیها می‌توانند هم برای حفظ طبیعت عمومی کالاها و خدمات و هم کاربرد بهترین جنبه‌های فعالیت اقتصادی برای کاهش هزینه‌ها و بهبود کیفیت خدمات امیدبخش‌ترین وسیله باشند. دو دلیل عمده در این مورد وجود دارد. اولاً تعاونیها به مثابه سایر بنگاهها ناگزیرند پاسخگویی فشارهای بازاری و تجاری باشند که هر فعال اقتصادی برای کارآرایی بدان دست می‌زنند. لیکن مزیت تعاونیها در این است که برخلاف شرکتهای سرمایه‌سالار نیازهای اعضا را بر هرگونه منفعتی مقدم می‌دارند. این امر تعاونیها را مجبور می‌کند مدام به نوآوری دست زنند و جلوتر از نیروهای بازار حرکت کنند تا نیازهای متحول اعضا خود را مرتفع کنند.

ثانیاً، به مثابه سازمانهای اجتماعی، باید پاسخگویی اولویت‌های اعضا باشند. ولی برخلاف سازمانهای غیر انتفاعی که غالباً

بخش ارزشهای شهروندان گشاده دلی هستند که اشتراک مساعی و منافع عمومی به خط مشی‌ها و عملکردهای آنان حیات می‌بخشد.

به مفهوم گسترده‌تر، شاید مهمترین کاری که الگوی تعاونی می‌تواند برای بحث ارائه خدمات بدیل بکند اینست که کالای عمومی ملک دولت نیست. تعاونیها نشان می‌دهند چگونه می‌توان کالاها را عمومی را تأیید کرد در حالیکه مفهوم "عمومی" را از قید ارتباط انحصاری با سازمانهای حکومتی آزاد کرد.

تجربه تعاونی

تعاونیها در کانادا بیش از ۱۴ میلیون عضو و متجاوز از ۱۰۰ میلیارد دلار دارایی مشترک دارند. و با اینکه کمتر محسوس است، ولی همانند شرکتهای سرمایه‌سالار در بسیاری از بخش‌های اقتصاد ملی فعالند. همان گونه که یان مک فرسون اخیراً در مقاله‌ای خاطر نشان کرده است عامل سازمانی که امکان فعالیت تعاونی را محدود کند وجود ندارد. الگوی تعاونی بی‌اندازه قابل انعطاف است و عملاً در مورد هرگونه فعالیت اجتماعی و اقتصادی قابل اعمال است.

تنوع قابل ملاحظه تعاونیها گاهی این ویژگی را می‌پوشاند که همه تعاونیها به اصطلاح در مالکیت مشترک بر یک بنگاه یا

شورای گندم کانادا (CWB) در درون تعاونیهایی رشد کرد که کشاورزان در مزارع به وجود آورده بودند.

- شرکتهای تعاونی مسکن که مشارکتی یگانه بین دولت و بخش تعاونی بود هنوز موفقترین و ارزانترین وسیله تهیه مسکن مناسب است.

- خبرگزاری کانادا (CP) هنوز مهمترین منبع اخبار و اطلاعات برای صنعت خبررسانی و عموم برخورداران آن است.

کاربرد تعاونیها به مثابه سرمشق ارائه کالاها و خدمات عمومی و همچنین برای بهبود کیفیت برنامه هائی صورت میگیرد که هنوز از مسئولیتهای حکومتها به حساب میآید. این امر مثلاً در مورد تعاونیهای اجتماعی صدق میکند که هم

است. در سال ۱۹۹۶ تعاونی در موقعیتی بود که ساختمان خود را گسترش دهد تا ساکنان بیشتری را بپذیرد.

دایره خدمات محلی "شورای گرینچ بورو" (GBC) در جنوب شرق لندن ۷ مرکز محلی و استخر شنا را اداره می‌کرد تا اینکه قانوناً مجبور شد خدمات آنها را به مناقصه رقابتی اجباری بگذارد. تجربه نشان داده بود که این فرایند غالباً به کاهش خدمات و به همراه آن کاهش کارکنان و افزایش قیمت منجر می‌شود. در پاسخ به این اجبار قانونی شورا تصمیم گرفت دایره خدمات محلی را به مالکیت کارکنان درآورد.

علی‌رغم کاهش کمک شورا، شرکت جدید - گرینچ لژر - نه تنها هیچ مرکزی را تعطیل نکرد بلکه آنها را توسعه داد در حالیکه

تعاونیها در کانادا بیش از ۱۴ میلیون عضو و متجاوز از ۱۰۰ میلیارد دلار دارائی مشترک دارند. و با اینکه کمتر محسوس است، ولی همانند شرکتهای سرمایه سالار در بسیاری از بخشهای اقتصاد ملی فعالند.

کارورزی و هم اشتغال را برای جماعتی تأمین می‌کنند که نظامهای دولتی به نحو مطلوب بدان نپرداخته‌اند.

تجربه اروپائیها آموزنده است. تنها در ایتالیا متجاوز از ۲۰۰۰ تعاونی اجتماعی برای ۵۰۰۰ نفر از گروههای به اصطلاح حاشیه‌ای نظیر معلولین، زندانیان سابق و دیگر افرادی ایجاد شده است که مدتهای مدید بیکار بوده‌اند. تعاونیهای اجتماعی برای ارائه خدمات لازم به سالمندان، جوانان و خانه‌نشینها نیز موجودیت یافته‌اند.

تنوع فوق العاده‌ای در تعاونی‌های پیدا شده است که از تجدید سازمان خدمات عمومی در اروپا به وجود آمده است. سیاستمداران و مسئولین به یکسان راه حل تعاونی را وسیله‌ای برای بهبود مدیریت و کیفیت خدمات می‌دانند تا صرفاً راهی جهت

کاهش هزینه‌ها. دو نمونه از انگلیس به درک مطلب یاری می‌رساند.

(NEDA) مرکزی است برای اسکان مجدد مردان مجرد بیخانمان در نزدیکی دارام واقع در شمال شرق انگلیس. وزارت بهداشت و تأمین اجتماعی انگلیس این مرکز را غیراقتصادی می‌شمرد و قرار بود که آن را تعطیل کند اما پس از کشاکشی تلخ با شرکت کارگزار توسعه تعاونی دارام (DCDA) کارکنان مالکیت آن را احراز کردند. آنها مدیریت و ساختار پرداخت حقوق و دستمزد را ساده کردند و صرفه جوییهای عظیمی در هزینه قراردادهای عرضه کنندگان کالاها و خدمات به وجود آوردند، همچنین در میان ساکنان احساس تعلق ایجاد کردند، خدمات تازه (نظیر اطاقها و غذاهای مجردی) عرضه کردند به گونه‌ای که اکنون این مؤسسه سودآور

شرایط پرداخت حقوق و دستمزد را حفظ کرد. این شرکت اکنون دارای ۳۰۰ عضو است که از کارکنان دائم به حساب می‌آیند، به اضافه ۳۰۰ نفر به صورت پاره وقت در آن کار می‌کنند و عملکرد آن ده میلیون دلار در سال است.

به طور خلاصه نمونه‌هایی از کالاهای عمومی را که تعاونیها شروع به تولید یا اتمام آن می‌کنند به آسانی می‌توان یافت. آنچه فرصت بیشتری می‌طلبد، جبران به موقع غفلت گسترده دولتها و شهروندان در مورد الکوی تعاونی است جهت تطابق مقیاس و سرعتی که خدمات عمومی برای بخش خصوصی در نظر گرفته میشود.

کالاهای عمومی و سود

اختلاف نظر پیرامون خصوصی سازی خدمات عمومی چیزی نیست جز بسط

دغدغه اساسی مورد طبیعت کالاهای عمومی و کارگزاری دولت از باب این کالاها. تعریف مجدد دولت نیز به معنی کناره‌گیری دولت از ارائه کالاها و خدماتی است که از جنگ دوم جهانی بدین سو، برای ایفای درست نقش آن و حفاظت از اموال عمومی ضروری‌تر شده است. این بدان معنی نیست که نقش دولت ناپستی تغییر کند. بلکه سؤال بدین قرار مطرح است که چگونه دولت به منافع عمومی خدمت کند؟

و از آنجا که لفاظی بسیاری پیرامون حاکمیت شهروند مدار و بهبود خدمات به مصرف کننده صورت گرفته است: پیرامون اطمینان از این که جایگزینی دولت با گزینه‌های بخش خصوصی در مورد کالاهای عمومی صورت خواهد گرفت کار اندکی انجام شده است.

تا این اواخر به طور گسترده‌ای احساس میشد منبع درست کالاهای عمومی در نهادهای عمومی واقعست که برجسته‌ترین آنها دولت است. اما این تلقی اکنون عوض شده است. اهمیت راستین تغییراتی که اکنون بخش عمومی را تکان می‌دهد این است که از دولت دیگر نمی‌توان انتظار داشت همچون تنها کارگزار خدمات عمومی عمل کند، و از آن مرتبط‌تر: نقش جامعه مدنی در بازسازی نهادها، اعم از اجتماعی و آرمانی، که منبع و خوراک کالاهای عمومی است، چیست؟

به بیان دقیق‌تر مدیریت عمومی، دو مقوله اساسی پیرامون مسئله در منافع عمومی وجود دارد. اولاً چگونه نظام‌های بدیل ارائه خدمات، پاسخگوئی عمومی در مورد کالاها و خدمات عمومی را تضمین می‌کند. و ثانیاً، ساختارها و سازمانهای جامعه گسترده‌تر کجا هستند تا تضمین کننده نقش‌ها و مسئولیتهائی را که دولت یکبار به عهده گرفت جایگزین نمایند؟

در تعریف مجدد از دولت در کانادا، اینها چالش‌های اولیه‌ای است که دولت از

تنوع قابل ملاحظه تعاونی‌ها گاهی این ویژگی را می‌پوشاند که همه تعاونیها به اصطلاح در مالکیت مشترک بر یک بنگاه یا خدمت سهیم اند. تنوع فوق العاده‌ای در تعاونی‌هایی پیدا شده است که از تجدید سازمان خدمات عمومی در اروپا به وجود آمده است. سیاستمداران و مسئولین یکسان راه حل تعاونی را وسیله‌ای برای بهبود مدیریت و کیفیت خدمات می‌دانند تا صرفاً راهی جهت کاهش هزینه‌ها.

یکطرف و جامعه مدنی از طرف دیگر با آن روبروست.

تجدید سازمان دولت و جامعه مدنی

نقش متغیر دولت در برگیرنده فرضها و پی‌آمدهای مهمی برای جامعه مدنی و اقتصاد اجتماعی است. جامعه مدنی طول و عرض سازمانهای داوطلبانه‌ای را در برمی‌گیرد که به اتفاق آن بندهای ارتباطی را تشکیل می‌دهد چرا که سنگ بنای اجتماع، مسئولیت جمعی و شهروندی عمومی است. با این حال، جامعه مدنی حضوری خاموش‌تر ولی فراگیرتر دارد.

جامعه مدنی و اقتصاد اجتماعی معلول مبین مقدار عظیمی فعالیت اقتصادی است که هدف اولیه آن نیل به هدفهای اجتماعی است. برآورده شده است کار داوطلبانه‌ای که اقتصاد اجتماعی در کانادا ایجاد می‌کند، معادل ۶۱۵/۰۰۰ کار تمام وقت است.

جامعه مدنی همچنین منبع آن چیزی است که اکنون تحت عنوان "سرمایه اجتماعی" شناخته می‌شود، یعنی مخزن ارتباطات اجتماعی و قرار و مدارهایی که اعتماد، همکاری متقابل و انسجام اجتماعی را به وجود می‌آورد. به نظر رابرت پاتنام، سرمایه اجتماعی آنست که به جوامع اجازه می‌دهد اعمال دسته جمعی انجام دهند. و این ظرفیت است که پی‌آمدهای عظیم سیاسی و اقتصادی دارد؛ ایجاد نهادهای

مردمی و برقراری هنجارها و شرایطی که پایه کارآئی همه معاملات اقتصادی است. این ویژگی‌های انسجام اجتماعی و ارزشهای شهروندی همانست که جامعه مدنی را شالوده طبیعی حاکمیت مردمی و تولید کالاهای عمومی می‌سازد. به عبارت دیگر، خدمات عمومی و دولت پاسخگوئی چیزی جز بسط ارزشهایی که به بهترین وجه جامعه مدنی را ترسیم می‌کند نیستند. تعاون هم بیان سرمایه اجتماعی است و هم سرمایه‌گذاری در آن. بنابراین تعجبی ندارد که دقیقاً در جوامعی که همکاری و انسجام اجتماعی بیشترین برجستگی را دارد دولت بیشترین کارآئی و ارزش را دارد و همانجاست که توسعه اقتصادی پیشرفته‌ترین است.

بی‌گمان تعاونی‌ها تنها وجهی از هزاران سازمان اجتماعی است که جامعه مدنی را به وجود می‌آورد. ولی آمیزه آنها از تصدی‌های اجتماعی و اقتصادی آنها را در موضعی یگانه قرار می‌دهد تا به چالش‌هایی پاسخ گویند که تجدید سازمان دولت برجامعه مدنی تحمیل می‌کند.

انقباض دولت غالباً با امیدى ساده دلانه همراه است که سازمانهای داوطلبانه قدم پیش خواهند گذارد و مردمی را در خواهند یافت که از تور ایمنی جامعه بیرون افتاده‌اند و آنهایی را کمک خواهند کرد که

دولت‌ها دیگر در قبالتشان مسئولیتی احساس نمی‌کنند.

از آنجا که درست به شمار خدماتی که اکنون دولت عرضه می‌کند، زمانی جامعه مدنی عهده دار آن بود، بنابراین بیشترین بار جایگزینی خدمات عمومی بر دوش این بخش می‌افتد. لیکن بر خلاف انتظار امور داوطلبانه در حال نزول بوده و تعداد سازمانهای اجتماعی که مجبور بوده‌اند درهای خود را ببندند مرتباً در حال افزایش است. جامعه مدنی در کانادا دچار بحران است و این امر در ایالات متحده و آن کشورهایی که آرمان بازار آزاد نسبت به خط مشی عمومی دست بالا را دارد عیان است.

آنچه ضرورت دارد ابزاری است که با آن جامعه مدنی بتواند ظرفیت تولید کالاهای عمومی را بازسازی کند و در صورت نزول حمایت دولت، دقیقاً معین کند کدام مسئولیتها برای دولت باقی بماند، و کدام یک می‌تواند به طرق دیگر واگذار شود.

در گذشته همیشه در پاسخ به این نوع چالشها بوده است که تعاونیها شکل گرفته‌اند. امروزه الگوی تعاونی راهبردی است که می‌تواند به ایجاد ظرفیت‌های اقتصاد اجتماعی کمک کند و برای دولت‌ها ابزاری جهت تقویت بخشی فراهم آورد که متحد طبیعی آنها در ارائه کالاهای عمومی است.

- تعاونی‌ها برای سازمانهای اجتماعی شکلی سازمانی عرضه می‌کنند که می‌تواند بدانها کمک کند تا رابطه اشان را با اعضاء جوامع محلی و برخورداران استحکام بخشد.

- الگوی تعاونی سازمانها را قادر می‌سازد کارآئی خود را با اتصال به عملکردهای اقتصادی مناسب به غایت اجتماعی تقویت کنند.

- الگوی تعاونی از ورای ارائه کالاهای عمومی به سازمانهای دولتی و اجتماعی

سازوکاری جهت تسهیم مسئولیت و اختیار عرضه می‌کند.

این استدلال به خاطر این نیست که برنامه‌های عمومی را روی سر سازمانهای اجتماعی خراب کنیم و نقش دولت به عنوان عرضه کننده خدمت همگانی را سازمانهای اجتماعی تکرار کنند. بلکه این استدلالی است برای تشخیص نقش حیاتی جامعه مدنی هم به عنوان منبع و هم حامی برنامه‌های اجتماعی.

بدون سرمایه گذاری در جامعه مدنی، سازمانهای اجتماعی که به اصطلاح گرمخانه کالاها و خدمات عمومی است تحلیل خواهد رفت. تعاونیها الگوهای مهمی برای تضمین این امر هستند که جامعه مدنی می‌تواند رشد کند و پاسخگوی چالش‌هایی باشد که با آن روبروست و به ویژه سازوکاری عرضه کند که حاکمیت شهروند - مدار بتواند اعمال شود.

موقعیت بخش : احراز فرصت یکی از آثار بحث ارائه خدمات بدیل روشن

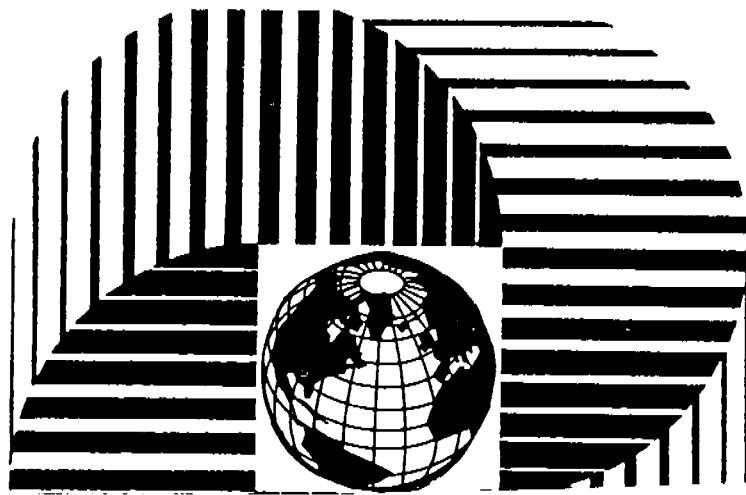
ساختن اهمیت حیاتی کارهای داوطلبانه در کاناداست. ضمن اینکه هرچند تعاونی‌ها احتمالاً بهترین گروههای سازمان یافته در این قبیل کارهاست، در عین حال بیشترین توجه را به مقولات و دغدغه‌های خود در باب عملکرد و بقای بنگاههای خود دارند.

در کانادا در داخل بخش تعاونی پاره‌ای دودلی‌ها از بابت کل مقوله توسعه تعاونی وجود دارد. و این در حالی است که طی سالهای اخیر این حالت تغییر کرده است.

هنوز درست است که بخش تعاونی بایستی جای پای خود را در مورد نقش راستین خود در ترویج و سرمایه گذاری و توسعه امور خود در زمینه‌های تازه محکم کند. اما این امر با این مسئله پیچیده‌تر میشود که ارائه خدمات بدیل با نقش‌ها و مسئولیتهایی برخوردار می‌کند که بسیاری احساس می‌کنند بایستی دقیقاً در دست دولت باقی بماند.

تعاونیها همانند سایر بنگاهها بایستی به رقابت فزاینده، نیاز به بهبود بهره وری و

تعاون در سرزمینهای دور

مأخذ: آی - سی - ای نیوز

ایتالیا

کارآفرینی تعاونی در سال ۲۰۰۰
در تاریخ ۳۰ نوامبر و اول دسامبر ۹۸، کنفرانس اروپایی مهمی با موضوع «کار آفرینی تعاونی سال ۲۰۰۰ در اروپا» در بولونیا برگزار خواهد شد. این ابتکار که با حمایت اتحادیه اروپا انجام می‌پذیرد حاصل همکاری بین انستیتوتولوزاتی، چهار سازمان تعاونی ایتالیا (کانفکوپ، لگاکوپ، آگمی و اونسسی) و سازمان تعاونی سیریس ایتالیاست.

هدف از برپائی این کنفرانس، تعیین خط مشی‌هایی است که کمیسیون اروپا می‌تواند در قبال تعاونیها در پیش گیرد.

لهستان

تعاونیهای لهستان، صدر نشین ۵۰۰ تعاونی نمونه

شماره ماه ژوئن روزنامه بانکداری لهستان که از پرخواننده ترین نشریه‌های این کشور است اخیراً فهرستی را از ۵۰۰ موسسه بزرگ اقتصادی منتشر کرد. امسال ۱۵ شرکت تعاونی در این فهرست جای دارند که در این بین ده شرکت در

زمینه خرده فروشی، چهار تعاونی مواد لبنی و یک تعاونی کارگری قرار دارد.

عملکرد مناسب تعاونیهای مسکن لهستان

بر اساس تحقیقی که اخیراً از سوی کمیسیون اروپایی سازمان ملل منتشر شد، تعاونیهای مسکن را می‌توان به عنوان کارگزار اصلی بخش خصوصی در زمینه مسکن در لهستان تلقی نمود که در سرمایه گذاریهای کنونی مسکن و ساخت و سازهای مسکنهای جدید فعالیت دارند.

براساس این تحقیق در سال ۱۹۹۶ تعاونیها مسئولیت ۷۷ درصد از ساخت مسکنهای جدید را در ورشو عهده‌دار بوده و ۲/۸ درصد از بازار داخلی مسکن را در دست داشته‌اند. بر اساس مطالعه انجام شده در مورد بخش مسکن لهستان، نهضت تعاون مسکن با تحولات قابل توجهی روبرو بوده است. پیش از سال ۱۹۹۰ ساختار این نهضت «شبه دولتی» تلقی می‌گردید که بالطبع اعتیاد لازم را به عنوان کارگزار بخش مسکن از دست داده بود. اما امروزه، تعاونیهای مسکن طبق اصول پذیرفته شده تعاون عمل کرده و «...می‌بایست به عنوان توسعه گر اصلی مسکنهای جدید به رسمیت شناخته شوند».

روسیه

تأسیس اتحادیه مرکزی جدید

نمایندگان تعاونیهای مصرف، کشاورزی، تولیدی و اعتباری؛ سازمان مرکزی جدیدی را تحت عنوان «اتحادیه سازمانهای تعاونی فدراسیون روسیه» تأسیس نمودند. هدف اصلی این اتحادیه، هماهنگ نمودن بحث و گفتگوهایی است که به نیابت از طرف بخش تعاون با مقامات دولتی انجام می‌شود. لازم به ذکر است که آقای والنترین ارماکوف، ریاست شورای سانتروسایوز به عنوان رئیس این اتحادیه انتخاب شد.

سوئد

اعطای جایزه اقتصاد اجتماعی به مرکز تعاون سوئد

مرکز تعاون سوئد (SCC) مفتخر به دریافت جایزه اقتصاد اجتماعی تاکسمی کانتر در سال ۱۹۹۷ شد. این جایزه هر ساله از سوی انجمن «باسک» شرکتهای سهامی کارگران (اسپانیا) به موسسات یا افرادی اعطا می‌شود که با عملکرد خود، مدافع راستین اصول مشارکت، دموکراسی و همبستگی اجتماعی بوده‌اند. این جایزه که مشتمل بر یک تندیس برنزی و مبلغ یک

میلیون پزوتا می‌باشد، در بیلباو به رئیس مرکز تعاون سوئد، آقای لارس هیلبوم تقدیم شد.

کتابخانه جدید تعاون

اتحادیه مرکزی تعاون سوئد و انجمن عمده فروشی (KF)، آرشیو و کتابخانه خود را به موسسه تعاون سوئد (Koopi) انتقال داد. در این کتابخانه بیش از ۹۰۰۰۰ عنوان کتاب در دسترس محققان، روزنامه نگاران و دیگر افراد علاقمند قرار دارد. کتابخانه جدید و گسترده Koopi همچنین به عنوان شعبه کتابخانه آی - سی - ای تلقی می‌گردد. دیگر کتابخانه‌هایی که مایل به پیوستن به این شبکه هستند، می‌توانند با آی - سی - ای تماس حاصل نمایند.

سوئیس

بازسازی، نه جهانی سازی

طبق اظهارات آنتون فلدز، نایب رئیس سازمان مرکزی تعاون سوئیس، این سازمان با سرعت فوق‌العاده‌ای که تاکنون تجربه نشده است، در حال گذر از مرحله بازسازی می‌باشد براساس این اظهارات به رغم این بازسازی، بازگشت سرمایه سازمان در سال ۱۹۹۷ بیش از ۱/۷ درصد افزایش داشت و به ۹ و ۱۱ میلیارد فرانک سوئیس بالغ شد. همچنین حجم فروش به دلیل موفقیت در تولیدات اکولوژیکی به بیشترین میزان یعنی ۱۲۹ میلیون فرانک رسید. در این میان، آقای هانسوللی لوسلی رئیس سازمان خواستار افزایش این مبلغ به رقم ۲۰۰ میلیون فرانک تا سال ۲۰۰۲ می‌باشد. سازمان تعاون سوئیس به منظور کاهش قیمت‌ها در حال بهینه سازی عملکردهای تعاونی است. این سازمان در سال گذشته ۹۳ فروشگاه کوچک را جایگزین ۶۹ فروشگاه عمومی و بزرگ نمود. برخی شرکت‌های منطقه‌ای در واحدهای بزرگتر ادغام شدند و این روند

پیشرفته‌ها «باید به عنوان بخشی از تصمیمات جدید برای رشد پایدار و نه فقط کاهش هزینه‌ها در نظر گرفته شود و موجب سرمایه گذاری در نقاط قوت گردد.» وی افزود: ارزشها و اصول تعاون در قانون جدید «مدیریت تجاری» لحاظ شده و اکنون روند حسابرسی جامع در حال جریان می‌باشد.

آمریکا

مبارزه اتحادیه اعتبار

دیوان عالی آمریکا با حمایت از موضع انجمن بانکداران آمریکا، ضربه سنگینی را بر سیستم اتحادیه اعتباری ایالات متحده وارد نمود. براساس گزارش دریافتی: طبق قانون، اتحادیه‌های اعتباری مجاز نیستند که نسبت به پذیرش اعضای از مشاغل گوناگون مبادرت نمایند.

دامنه این مبارزه اکنون به کنگره هم کشیده شده و سیستم اتحادیه اعتباری با به راه انداختن هیاهوی بسیار درصدد اصلاح و تجدید نظر قانون سال ۱۹۳۴ اتحادیه اعتباری فدرال و گذراندن قانون جدید «استفاده عمومی اعضا از اتحادیه اعتبار» می‌باشد که به اتحادیه‌های اعتباری امکان می‌دهد به گروه‌های مختلف مردم ارائه خدمت نمایند.

در آینده نیز ادامه خواهد یافت. پنجاه و یک شغل در جریان بازسازی ساختار جدید متوقف شد تحت این شرایط، سیاست بازسازی قابل بسط به دیگر کشورها نمی‌باشد.

انگلستان

پیشرفت مستمر در CWS

شرکت تعاونی عمده فروشی سی - دبلو hs - (CWS) به عنوان بزرگترین تعاونی مصرف اروپا، کل فروش تثبیت شده خود را در سال ۱۹۹۷ به بیش از ۳ میلیارد پوند و سود عملیاتی را نیز تا ۶ میلیون پوند افزایش داد. از این مبلغ سود ۳۸ میلیون پوند از فعالیت‌های تجاری و ۵۴ میلیون پوند از عملیات بانکی ناشی می‌شود.

طبق اظهارات گراهام ملموث، مدیر اجرایی شرکت، بازبینی راهبردهای اصلی تجارت خرده فروشی که در سال ۹۷ آغاز شد، عمدتاً به پایان رسیده و گروهی از مدیران برجسته در رأس امور قرار گرفته‌اند و هم اکنون «کارتهای سود سهام» در هر خروجی فروشگاه‌های مواد غذایی CWS عرضه می‌شود. آقای ملموث تأکید کرد که این قبیل

تعاونیه‌های کشاورزی را توسعه دهیم

قسمت ۱ از: محمود زارع زاده

تعاونی بر این اعتقاد خود راسخ است که نیروهای بازار وقتی با توسعه تعاونی سالم همگام شود می‌تواند در اجرای عدالت اقتصادی موفق‌تر باشد. مواردی نظیر مردمی بودن، دو جانبه بودن، صداقت و یکپارچگی برای تعاونی‌ها نوعی ارزش و سرمایه دائم بحساب می‌آیند و بر اساس این اعتقاد تلاش بر اصلاح سایر ساختارهای ناهنجار اجتماعی اقتصادی داشته و بر آن تأکید می‌نماید.

مصرف می‌رسد. از طرف دیگر ۷۰ درصد از کشاورزان آسیا جزء کشاورزان کوچک و خرد پا می‌باشند که بار سنگین تولید بعهدہ آنان است. اینگونه نیز می‌توان گفت در سال ۲۰۲۰ آسیا می‌بایست یک چین دیگر را تغذیه کند و در همین سال آفریقا بایستی ۲/۵ برابر جمعیت فعلی را پذیرا باشد. این را نیز باید دانست که در حال حاضر بیش از ۹۳ درصد نیاز غذایی از زمین (خاک) تأمین می‌شود.

گندم، ذرت و برنج سه کالای اساسی هستند که بایستی بر مقدار تولید آنها بطور روز افزون تا سال ۲۰۲۰ افزوده شود. تولید برنج (شالی) از ۳/۶ تن در هکتار می‌بایست به ۸/۶ تن در هکتار و گندم از ۲/۵ تن در هکتار امروز به ۶/۹ تن در هکتار و ذرت به ۷/۸ تا ۱۰/۵ تن در هکتار برسد.

۳- به جمعیت کشورهای آمریکای لاتین ۷۷ درصد

۴- به جمعیت کشورهای صنعتی و توسعه یافته ۱۳ درصد

اضافه خواهد شد. مشاهده می‌شود که روند افزایش جمعیت در کشورهای جهان سوم اتفاق خواهد افتاد و به عبارت دیگر از هر یکصد متولیدین جدید در روز ۸۷ دهان در کشورهای در حال توسعه و فقط ۱۳ تن در کشورهای صنعتی و پیشرفته باز خواهد شد.

جهان در سال ۲۰۲۰ حداقل به ۷۵۰ میلیون تن برنج نیاز دارد (تولید امروز برنج در حول و حوش ۵۲۰ میلیون تن است) یعنی اینکه تا دو دهه دیگر باید به تولید برنج ۴۰ درصد افزوده شود ۹۰٪ درصد برنج در آسیا تولید و در همین قاره به

جمعیت جهان در آغاز همین قرن حدود دو میلیارد نفر بود و در آخرین قرن به ۶/۲ میلیارد نفر خواهد رسید و پیش بینی می‌شود که تا بیست سال آینده (۲۰۲۰ میلادی) جمعیت جهانی از مرز هشت میلیارد نفر بگذرد یعنی در طول دو دهه دیگر بالغ بر کل جمعیتی که در آغاز این قرن زندگی می‌کردند به جمعیت جهان اضافه خواهد شد. این رقم حکایت از حرکتی جهشی در جهت تولید غذا در کل جهان می‌نماید و طبعا تولید مواد غذایی در سالهای آتی غیر از امروز باید باشد.

رشد جمعیت در مناطق مختلف جهان به ترتیب زیر برآورد شده است.

۱- به جمعیت کشورهای آسیائی ۶۳ درصد
۲- به جمعیت کشورهای آفریقائی ۱۶۰ درصد

اعداد و ارقامی که در مورد سه کالای اساسی مواد غذایی یعنی گندم، برنج و ذرت ذکر شد در مورد بقیه کالاهای اساسی غذایی اعم از میوه جات و سبزیجات و بویژه دامپروری و محصولات دامی و شیلاتی و نیز دانه‌های روغنی و سایر محصولات نیز صادق است.

در اینجا این سوال جدی مطرح است و آن اینکه آیا کشاورزان جهان بویژه کشاورزان کوچک و خرده پا علی‌الخصوص در کشورهای پرجمعیت جهان سوم می‌توانند از عهده این تولید برآیند؟ پاسخ به سوال فوق علاوه بر پتانسیل تولید، بستگی به حساسیت و دقت نظر هر کدام از کشورها نسبت به مسأله تولید بویژه تولید مواد غذایی که اساسی‌ترین نوع تولید است دارد. سیاست‌گذاران، تعیین اولویتها، تعیین اهداف و مهمتر از همه تغییر ساختار تولید و مدیریت از جمله الزاماتی است که دربرگیرنده انعکاس (حساسیت و دقت نظر) دولتها نسبت به این امر حیاتی و ضروری می‌باشد.

بلحاظ تحقیقاتی دسترسی به ارقام گفته شده میسر می‌باشد و حتی با تکنولوژی‌های فعلی نیز این امر ممکن است. امروز تولید برنج در ژاپن و یا تولید ذرت و گندم در کشورهای اروپائی در حد همین اعداد ذکر شده است، لذا این امر محالی نیست و فقط می‌بایستی چاره جوئیهای اساسی در این راه بوجود آید.

مطمئناً و برای دسترسی به تولید انبوه و مورد نیاز روشهای تحقیقاتی از اهمیت بسزائی برخوردارند اما ضمن آن لازم است ارتباط تنگاتنگ با زارعین نیز بعمل آید تا یافته‌های تحقیقاتی به آنان منتقل شود.

متأسفانه در کشورهای جهان سوم به این دو امر اساسی یعنی تحقیقات و حمایت از کشاورزان کمتر توجه می‌شود یعنی اینکه از یک طرف موضوع تحقیقات در این

کشورها با مشکلات عمده‌ای نظیر، کمبود سرمایه‌گذاری تحقیقاتی، توجه بر محور تحقیقات تک محوری، عدم توفیق چشمگیر در ایجاد سیستم‌های انتقال تکنولوژی و روشهای ترویجی و پیوند محققین و مروجین و کشاورزان، کمبود

تعاونیها در تمامی جوامع و کشورها مزایا و امتیازات خود را به مردم نشان داده‌اند. کارکرد تعاونیها اکثراً کارکردی مثبت و مفید بحال جامعه بوده است. مطالعه تعاونیها در جهان حکایت از آن دارد که چنین نهادهائی در داخل هر حکومتی و با هر نوع اقتصادی و احیاناً با هر تبعیضی اعم از نژادی، سیاسی، فرهنگی و مذهبی نهادی فایده رسان هستند. در واقع عمیق‌ترین معنا را در معنی تعاونی باید در زندگی مردم جستجو نمود. بعبارت دیگر تعاونیها امروزه در زندگی انسانها حضور داشته و همچنان بر حضور خود می‌افزایند.

پیوند محققین و کشاورزان با سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان، کمبود تحقیقات پایه در اراضی دیم، نادر بودن موسسات تحقیقاتی بخش خصوصی و انجام اغلب اقدامات تحقیقاتی توسط دولتها و از طرف دیگر ضعف عمده‌ای است که در بوجود آوردن یک ساختار صحیح تولیدی بویژه در شرایط زارعین و کشاورزان خرده پا وجود دارد.

به این امر بایستی توجه نمود که در جهت خواسته‌های مشروع کشاورزان خرده پا در کشورهای جهان سوم تاکنون تحقیقات موثری برای توسعه تکنولوژی در واحدهای کوچک کار مهمی صورت نگرفته است و اگر هم تکنولوژی جدیدی در این مسیر بوجود آمده است غالباً این کشاورزان کوچک نبوده‌اند که از این تکنولوژی بهره‌مند گردیده‌اند. همچنین مطالعات وضعیت اجتماعی - اقتصادی و چگونگی مدیریت در واحدهای زراعی کوچک از کمترین اثر تحقیقاتی برخوردار است. لذا در جهت دستیابی به تولید انبوه جداً بایستی در این دو مورد حیاتی یعنی تحقیقات و تغییر ساختار تولید با ایجاد ساختار منسجم و مطمئن درکشاورزی کشورها و بویژه در روستاها فکر اساسی نمود.

آمارها حکایت از آن دارد که در اکثر کشورهای خاور نزدیک که کشورها نیز در آن قرار دارند و بویژه آن دسته از کشورهای خاور نزدیک که جزء کشورهای کم درآمد می‌باشند. نرخ رشد تولید محصولات کشاورزی کمتر از نرخ رشد جمعیت بوده است و در نتیجه بر حجم واردات محصولات کشاورزی و بویژه مواد غذایی در این منطقه افزایش یافته است. نسبت خودکفائی در محصولات کشاورزی در دهه ۱۹۸۰ در خاور نزدیک به ۷۵ درصد رسیده و در تعدادی از کشورها نیز از این حد کمتر است. درصد خودکفائی در

سالهای دهه ۱۹۶۰ در این کشورها صدرصد بوده است.

واردات غلات در منطقه خاور نزدیک در سال ۱۹۸۷ به ۴۱ میلیون تن رسید و پیش بینی‌ها حاکی از آن است که در سال ۲۰۰۰ واردات مواد غذایی در خاور نزدیک به بیش از ۲۰ درصد مواد غذایی مورد لزوم خواهد رسید که البته این روند سیر صعودی نیز خواهد داشت و تا سال ۲۰۲۰ به بیش از ۵۰ درصد میرسد.

این درست است که تعدادی از کشورهای خاور نزدیک بعلت داشتن نعمت خدادادی بنام نفت می‌توانند از عهده این حجم سنگین واردات برآیند و بهای آن را بپردازند ولی تا کی می‌توان دل خوش به این موضوع بود. آیا درست است که پول نفت صرف تهیه مایحتاج غذایی شود، اگر چنین باشد پس بقیه کارهای زیر بنایی چه خواهد شد؟ مطمئناً تحت هیچ منطقی نمی‌توان پذیرفت که نفت با غذا تعویض گردد و یا بعبارتی دیگر سیاست نفت بجای غذا و یا غذا از طریق نفت معمول گردد.

کشور ما تقریباً یک درصد از جمعیت جهان را بخود اختصاص داده است و بر فرض توزیع مساوی مواد غذایی اساسی، میزان تولید سرانه جمعیت کشور ما نسبت به کل جمعیت جهان بجز گندم که بیش از سهم تولید سرانه جهان تولید می‌نماید در بقیه کالاهای اساسی بخصوص برنج، ذرت، دانه‌های روغنی، گوشت قرمز و ماهی سهم تولیدیش به مراتب کمتر از تولیدکل جهان است و این نشان از کمبود قدرت تولید و یا نقص در بهره‌وری میدهد.

هدف از ارائه این مجموعه آن است که از یک طرف اهمیت کشاورزی در حیات اقتصادی و اجتماعی یک جامعه خوبی تبیین شود و از طرف دیگر اندیشمندان چگونه می‌توانند زمینه‌هایی را بوجود آورند که در آن کارکردهای اقتصادی - اجتماعی از حد متعارف و هم آهنگ

نوآوری، مشارکت و همکاری و انتقال دانش و تکنولوژی سه عاملی هستند که در توسعه روستائی از اهمیت و ارزش بیشتری برخوردارند و تعاونی‌ها در تمامی این سه عامل دارای نقش و ظرفیت خاصی در به ثمر رساندن آن می‌باشند.

برخوردار باشد و بعبارت دیگر چگونه می‌توان به کمک قشر عزیز و زحمت کش کشاورز شتافت تا تعهدی که او در قبال جامعه دارد و بسیار هم سنگینی است بتواند بخوبی ایفا نماید.

کشاورزی بعنوان شریفترین و حیاتی‌ترین فعالیت انسانی در نزد کلیه جوامع بشری پذیرفته شده است. کشاورزی و زراعت حلال‌ترین نحوه کسب معاش در دین مبین اسلام بوده و زارعین را کنج‌های مردم معرفی می‌کند.

باید پذیرفت که هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند توسعه یابد مگر اینکه کشاورزان آن جامعه سهمشان در توسعه بدرستی تشخیص داده شود و بهمان اندازه نیز با آنان برخوردار شود. کشاورزان بدون کوچکترین شبهه‌ای در حیات اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و فرهنگی یک جامعه نقش دارند و آنهم نه نقشی صرفاً عاطفی بلکه دقیق و قطعی و تعیین کننده.

کشاورزی از پیچیدگیهای خاص خود برخوردار است و کشاورز در تمام طول حرفه‌اش با طبیعت و موجود زنده سروکار دارد. آب، خاک و گیاه و منابع اصلی و پایه تولید همه موجوداتی هستند زنده و فعال و کشاورز هنرمندی است که با درک ارتباطات بین آنان زیباترین نقش را (تولید) می‌آفریند.

در زمانهای دور کشاورزی و کشاورز بنا به خصلت ساده بودن ابزار تولید و عدم پیچیدگیهای درون جامعه از سادگی و بی‌پیرایشی برخوردار بود. اما امروزه هم ابزار تولید و هم جامعه تغییرات فاحشی نموده‌اند و لاجرم کشاورزی دارای

معادلات بسیار پیچیده‌ای می‌باشد. امروزه در هر سی سال تقریباً جمعیت جهان دوبرابر می‌شود.

هر روزه می‌توان به وضوح دید که تکنیکی جدید، ایده‌ای نو، رفتاری نو، بر سرراه کشاورزی و کشاورز قرار می‌گیرد. امروزه عدم ثبات سیاسی در یک کشور کار کارشناسان را مشکل‌تر از هر قشری دیگر می‌نماید. و حرکت بازار (ملی - بین المللی) تغییرات وسیعی در کشاورزی بوجود می‌آورد. امروزه ثبات اقتصادی و یا عکس آن آثار خود را بر کشاورزی و کشاورزان بیش از هر زمان دیگر نمایان و متوجه می‌سازد.

در جهان امروز کشاورزی صرفاً در محدوده جغرافیائی یک کشور نمی‌تواند بدون واکنش مثبت و یا منفی نسبت به سیاست‌های برون مرزی مورد ارزیابی قرار گیرد.

امروزه برخورد صاحبان امور (دولت) با حیات کشاورزی و کشاورز بسیار اساسی است. امروزه کشاورزی یک کشور در چارچوب سیاستهای بین المللی نوسان خود را علامت می‌دهد.

با نگاهی به ۶۰ سال قبل جهان (دهه ۱۹۲۰) که تکنیک‌های اصلاح نبات و استفاده از کود شیمیائی بسیار محدود و ابتدائی بوده است و نیز با نگاهی به ۶۰ سال آینده جهان (دهه ۲۰۵۰) که تغییرات سریع و پردامنه‌ای بعلت کاربرد بیوتکنولوژی و مدیریت منابع بوجود خواهد آمد، یک چیز کاملاً روشن وجود دارد و آن اینکه شالوده جهان ۲۰۵۰ در کلیه زمینه‌ها امروز باید ریخته شود و کشاورزی و کشاورز در

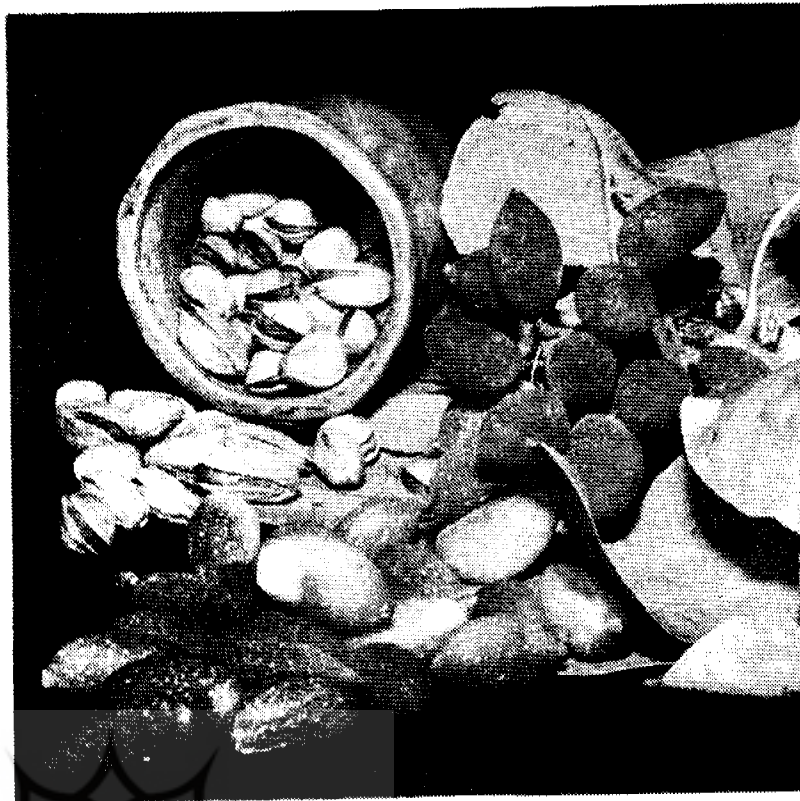
بررسیهای لازم پرداخته و می‌پردازند و در این مورد اظهاراتی را دارند که در رأس همه آن می‌توان از چگونگی بکارگیری تئوری توسعه و نیز توزیع آن در جهت رشد و همچنین خوش بین بودن به نتایج آن نام برد.

کشاورزی در تئوری توسعه اخیر

چیزی که به وضوح می‌توان گفت آن است که بعد از جنگ جهانی دوم توسعه اقتصادی تا حدود زیادی معادل رشد اقتصادی بکار گرفته شد و از آنجائیکه نرخ‌های رشد اقتصادی و میزان موفقیت آن به آسانی قابل اندازه‌گیری بود لذا مدتها توسعه اقتصادی را هم ردیف با رشد اقتصادی می‌پنداشتند و بعد از مدتی دیده شد که اثرات این تفکر بویژه در زمینه رفاه و استانداردهای زیستی جامعه با یک مسأله بغرنج و پیچیده مواجه گردید و لذا بعد از گذشت چندین سال این طرز تلقی و بینش از توسعه اقتصادی به دلیل عیوب زیادی که داشت در کشورهای جهان سوم تغییر نمود.

یکی از عیوب بزرگ در این زمینه را می‌توان این دانست که "رشد اقتصادی" توان گسترش و توزیع رشد اقتصادی نابرابری درآمد در بین جامعه ظاهر گشت و در واقع می‌توان گفت که ظهور این پدیده (نابرابری درآمد) ناشی از این طرز تلقی از توسعه اقتصادی قطعی و اجتناب‌ناپذیر بوده است.

بهر حال بعد از سالها در بسیاری از کشورهای جهان سوم، توجه به جامعه مشهود گردید و نیز روشن شد که در حاشیه قرار گرفتن قشرهایی از جمعیت نمی‌تواند تئوری توسعه اقتصادی را به نقطه‌ای مطلوب برساند و در واقع با روشن شدن عدم کارآرایی نظریه رشد اقتصادی بجای توسعه اقتصادی، نظریه جدیدی بر مبنای "رشد و عدالت اجتماعی" در دهه ۱۹۶۰ شکل گرفت و البته این نظریه جدید

نفت در سالهای ۷۳ - ۱۹۷۲ و نیز آثار ناشی از دوره تومی در اوایل دهه ۱۹۸۰ در واقع پایان عصر شکوفایی برای اغلب کشورهای جهان سوم را فراهم آورد که در نتیجه آن رکورد سراسری، عدم ثبات قیمت‌های تولیدات اولیه، افزایش یافتن نرخ بهره وام، عدم حمایت از تولیدات داخلی، تنزل دسترسی به سرمایه هم برای بخش دولتی و هم برای بخش خصوصی از نتایجی بوده است که جهان سوم در دهه ۱۹۸۰ با آن مواجه گردید. بانک جهانی در گزارش ۱۹۹۰ خود دهه هشتم را دهه کم‌شده برای بسیاری از کشورهای جهان سوم بویژه برای آفریقای سیاه نامید. از این رو شناخت اینکه چرا تئوری توسعه در جهان سوم به گونه‌ای عمل نموده است که جریانانات واپسگرا در جهان سوم حاکم شده است ضرورت دارد. تئوریسینهای توسعه در رابطه با این موضوع که چرا تئوری توسعه (و تئوری اقتصادی بطور اعم) نتوانسته است رشد اقتصادی را در این کشورها بوجود آورد به مباحثات و

دامنه این دو نگاه تغییرات عمیقی را متحمل خواهد شد.

از نیمه قرن بیستم به بعد (۱۹۵۰ به بعد) وقتی که دریچه‌هایی از توسعه یافتن در قالب تئوریهای مختلف توسعه که حاصل اندیشمندان و طرز فکر دسته‌هایی از اندیشمندان بود، بویژه جریان توسعه در جهان صنعتی و غرب با شتاب مضاعف رو به جلو حرکت میکرد کشورهای جهان سوم نیز با تاسی و تطبیق با این تئوریا وارد موضوع توسعه شدند و از همان زمان بخش کشاورزی نیز چهره بر چهره توسعه نمود. اما توسعه در جهان سوم کارکرد مثبتی پیدا نکرد.

بدون استثناء می‌توان گفت که از پایان جنگ دوم تا اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی در کشورهای جهان سوم رشد اقتصادی و بهبود شرایط زیستی حاکم بوده است. در این دوره از زمان، قیمت تولیدات اولیه از ثبات برخوردار بوده و همچنین حرکت به سوی سیاستهای آزادسازی تجارت جریان داشته است. افزایش ناگهانی بهاء

نیز بصورت محور توسعه تا دهه ۱۹۷۰ ادامه داشت.

پیرو نظریه رشد و عدالت اجتماعی، کشاورزی و توسعه روستا از آن سود برده و کاهش فقر روستائی و تمرکز بر کشاورزان خرده پا از رونق زیادی برخوردار گردید.

بهر حال، و بعلت شوک‌هایی که در اوایل دهه هشتاد در سطح جهان بروز نمود منجر باین شد که اولویت‌های نظریه رشد و عدالت اجتماعی نیز تغییر یافته و بدلیل فشاری که در جهت اصلاح و بهبود موازنه‌های اقتصاد کلان و نیز بهره‌وام بر کشورهای جهان سوم وارد آمد عملاً اهداف نظریه رشد و عدالت اجتماعی به ورطه فراموشی سپرده شد.

سالها بعد از اینکه وضعیت بد و شدید اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از کشورهای جهان سوم پیرو شوک‌های ایجاد شده حادث گردید مجدداً ابعاد انسانی و مسائل مربوط به فقر در زمینه توسعه اقتصادی با ظهور و نمایان شدن مؤلفه‌های مشخصه‌هایی مورد توجه جوامع بین‌المللی قرار گرفت.

مهمترین مشخصه‌های مورد توجه را می‌توان بشرح زیر دسته بندی نمود.

۱ - امنیت غذایی، جریانات معکوس در جهان سوم منجر به عدم امنیت غذایی برای جوامع و مردم شد بنابراین موضوع امنیت غذایی در سطح جهانی مورد توجه قرار گرفت.

۲ - برنامه تعدیل ساختار که در واقع با هدف به حداقل رساندن هزینه اجتماعی بویژه برای گروه‌های آسیب‌پذیر در اغلب کشورها به اجرا درآمد.

۳ - دموکراتیزه نمودن توسعه یعنی اینکه مردم در رأس جریانات توسعه قرار گیرند قوت یافت و بر آن تأکید شد.

تحولاتی که در زمینه توسعه اقتصادی بوجود آمد، نحوه و چگونگی تجزیه و

تحلیل نقش بخش کشاورزی را در جهت رشد اقتصادی تحت تأثیر قرار داد. افزایش نرخ پس انداز و سرمایه گذاری بعنوان یک اصل بنیادی برای توسعه اقتصادی از جمله مواردی است که بلافاصله در سالهای بعد از جنگ جهانی دوم مورد تأکید قرار گرفت و بعنوان یک اولویت درآمد.

به همراه این تفکر، لازم بود که از بخشهای سنتی که در آنها پس انداز و بازدهی پائین بود به بخشهای جدید و مدرن که در آنها بازدهی متوسط نیروی کار (کارگر) و نیز نرخ بازگشت سرمایه بالاست انتقال صورت گیرد. پیرو این تحول که بدون شک تأکید بر صنعتی شدن مورد توجه بود همیشه و بدون استثناء بخش کشاورزی بعنوان یک بخش سنتی تلقی شد که لزوماً همراه با توسعه اقتصادی تأمین کننده نیروی کار برای مراکز صنعتی بوده است و از این رو در جریانهای بعدی نگاه به کشاورزی یک نگاه حاشیه‌ای شد و کشاورزی نتوانست آنگونه که لازم بود تقویت شود.

سیاست گذاران کشورهای در حال توسعه نتوانستند از چارچوبهای توسعه آنگونه که باید باشد سود ببرند و در این زمینه متأسفانه دچار اهمال و مسامحه شدند. علی‌رغم اینکه تأکید بر صنعتی شدن جزء برنامه‌های اغلب کشورهای جهان سوم بود ولی بدایلی و بویژه تا قبل از سالهای ۱۹۸۰ به شکست در استراتژی صنعتی مبتلا شدند. علاوه بر آن و اصراری که بر صنعتی شدن داشتند متأسفانه غفلت از کشاورزی نیز نمایان و آشکار شد.

سیاست گذاران بسیاری از کشورهای جهان سوم نتوانستند رابطه‌ای صحیح بین رشد و استاندارد زندگی تطابق و هماهنگی ایجاد نمایند و در نتیجه و در این نوع کشورها غالباً رشد اقتصادی موجب

فاصله شدید طبقاتی گردید و فقر در بسیاری از جوامع و بویژه در روستاها گسترش یافت.

شرایط نامساعد جهانی نیز طی این سالها نظیر افزایش بهاء نفت، رکود اقتصادی جهانی، تجمع و انباشتنی بدهی با نرخ سرسام آور سیستم‌های حمایتی بسیار قوی از تولیدات داخلی توسط کشورهای پیشرفته و نیز کاهش گردش سرمایه در کشورهای جهان سوم نیز بر پیچیدگیهای این امر افزود.

کمیبود مواد غذایی در بسیاری از کشورهای جهان و حتی واردات بیش از حد مواد غذایی توسط کشورهای دیگر حاکی از آن است که استراتژی رشد و یا توسعه در این کشورها دچار اختلال و بی‌نظمی است و اولین گواه بر آن است که دولت‌های این کشورها در ارتباط با کشاورزی غفلت و مسامحه نموده‌اند و دلیل بارز آن نیز عدم سرمایه گذاری کافی در امر کشاورزی و در اغلب کشورهای جهان سوم می‌باشد.

مطالعه انجام شده در اوایل دهه ۱۹۸۰ حکایت از آن دارد که کشورهای کم درآمد بخاطر آنکه بتوانند خود را از چنگال و مشکل عدم توازن اقتصادی برهانند نیاز دارند که حدوداً ۲۲ درصد از سرمایه گذاری‌های ملی خود را در بخش کشاورزی انجام دهند، در صورتی که در این مطالعه انجام شده هیچ یک از ۲۰ کشوری که مورد مطالعه قرار گرفته‌اند چنین سرمایه گذاری را انجام نداده‌اند و فقط سه کشور از ۲۰ کشور مورد مطالعه در حد ۱۵ درصد از سرمایه گذاری ملی آنان در بخش کشاورزی اختصاص یافته است. این امر نشان می‌دهد که کشاورزی اصولاً مورد بی‌مهری قرار گرفته است.

لازم بذکر است که آگاهان و کارشناسان مسائل توسعه برای رونق و بهبود اقتصادی دو بینش و مکتب فکری مختلف بوجود آوردند که این دو نظریه

تعاونیها در اقتصادهایی که هم بخش عمومی (دولت) و هم بخش خصوصی حضور دارند نقش برجسته‌ای در متعادل ساختن این دو بخش ایفا می‌نمایند. بنابراین تعاونی بخشی فعال از یک اقتصاد پویا و ملی بحساب می‌آید و خوشبختانه قانون اساسی ما نیز بر آن تأکید نموده و آن را به رسمیت شناخته است.

عبارتند از نظریه نئوکلاسیک‌ها و نظریه ساختارگراها.

نئوکلاسیک‌ها معتقدند که توسعه کشاورزی در گرو مکانیسم‌های بازار بوده و از این طریق تولید کنندگان محصولات کشاورزی از سود بیشتری برخوردار خواهند شد و دخالت دولت در این زمینه را بطور کلی مضر و زیان آور بحال توسعه کشاورزی می‌دانند. طبق این نظریه، از پرداخت یارانه‌ها و نیز کنترل‌های قیمت داخلی بمنظور بهره‌گیری از حداکثر بازدهی منابع تولید مانند زمین، کارگر، اعتبار و لوازم کشاورزی و نهادها باید اجتناب نمود و دست بازارهای روستائی را می‌بایست برای دستیابی به بهره‌گیری حداکثر از این عوامل باز گذاشت. در این نظریه آزادی تجارت بین المللی و باز بودن بازارهای بین المللی بعنوان یک منبع اصلی و موثر در جهت توسعه دیده شده است. بر حسب نظریه نئوکلاسیک‌ها، دخالت‌هایی را که در زمینه قیمت برپایه تأثیرات سیاست‌های ارزی و تعرفه‌ای انجام می‌گیرد را تبعیض علیه کشاورزی دانسته و این ادعا را که بخاطر رفع اختلافات شهر و روستا و منافع تولید کننده و مصرف کننده می‌بایست از حربه قیمت استفاده نمود را یک سیاست بی‌مورد می‌دانند. این نظریه معتقد است که تعیین نمودن بیش از نرخ ارز اثرات منفی بر کشاورزی داشته و موجب می‌گردد که صادرات محصولات کشاورزی از قدرت رقابتی کمتری برخوردار گردد.

شکل‌گیری نظریه نئوکلاسیک طی دوره

دهه ۱۹۸۰ پدیدار شد و منطق آن نیز برپایه مطالعات تجربی می‌باشد.

بطور کلی این نظریه که برپایه قیمت استوار می‌باشد معتقدند که تقاضا تعیین کننده ارتباطات بین بخشی بوده و نتایج زیر را ارائه می‌دهند.

۱- فقر روستائی در نتیجه کمبود امکانات فنی و به فراموشی سپردن بخش کشاورزی است.

۲- دولت‌ها بدون اینکه لطمه‌ای به بازار وارد آورند می‌توانند تأمین کننده سرمایه گذارهای لازم برای مدرنیزه کردن کشاورزی باشند.

۳- سرعت بخشیدن به رشد کشاورزی موجب کاهش فقر و بیعدالتی میگردد.

۴- افزایش محصولات کشاورزی موانعی بر سر راه تقاضای داخلی و یا خارجی ایجاد نمی‌نمایند.

۵- نرخ پس انداز بوسیله برگشت سرمایه و نهایتاً تحت تأثیر توزیع درآمد تعیین می‌شود.

ساختارگراها، برعکس نئوکلاسیک‌ها عمدتاً بر روی نقش شیوه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که موجب تمایز در هر کشوری است و نیز بر روی بیعدالتی‌هایی که در زمینه مالکیت اراضی و دستیابی به اعتبارات و اختلافی که در قدرت بازار برای طبقات گوناگون مردم وجود دارد تکیه و تأکید دارند.

در بینش ساختارگراها، تخصیص منابع و بازدهی آن در رابطه با اندازه واحدهای کشاورزی تجزیه و تحلیل شده و

بدنبال آن می‌گویند، همانگونه که از زمینهای بزرگ غالباً بهره برداری صحیحی صورت نمی‌گیرد بهمان گونه نیز از کارگر در قطعات کوچک استفاده درستی نمیشود. ساختارگراها معتقدند که نیروهای بازار باید حالت تقویت کنندگی داشته و شدت یافتن بیعدالتی را ناشی از خصلت مخرب انحصار بخش خصوصی و یا انحصار خرید می‌دانند. ساختارگراها می‌گویند ممکن است رشد در هنگامیکه بیعدالتی وجود دارد حاصل گردد اما باید دانست که گسترش یافتن بیعدالتی غالباً مورد اقبال و پذیرش جامعه نیست و نخواهد بود.

ساختارگراها معتقدند که بی عدالتی

روستائی خود زمینه ساز ایجاد موانع برای مدرنیزه کردن کشاورزی از طریق تقاضاست و می‌گویند اگر منافع حاصل از رشد کشاورزی ولو اینکه از سطح درآمد کم هم برخوردار باشد بطور منصفانه توزیع گردد بدون اینکه لزوماً رابطه مبادله داخلی با کاهش مواجه گردد تولید محصولات کشاورزی افزایش خواهد یافت ولی چنانچه درآمد بطور منصفانه توزیع نگردد در آن هنگام بیعدالتی موجود موجب کاهش قدرت روستائیان و فقرای شهری شده که در اینصورت رابطه مبادله داخلی بدلیل محدودیت برای تقاضا با رکود مواجه می‌گردد.

ساختارگراها بر این اعتقادند

که قیمت‌های نسبی ابزار تنظیم بازار نبوده و اگر بازار از طریق کشش درآمد و یا تعدیل تولید مورد اصلاح قرار گیرد در آنصورت کارائی تخصیص منابع حاصل نخواهد شد و در صورت اصلاح بازار، این اصلاح بخاطر اقتصاد انقباضی حاصل می‌شود نه بخاطر اینکه منابعی که در این جهت بکار رفته‌اند از کارائی بیشتری برخوردار بوده‌اند.

بطور کلی از دیدگاه ساختارگراها که

پرسش و پاسخ حقوقی

از سید یوسف اسماعیل صفوی

□ پرسش:

لیکن چون اینگونه درخواست‌ها برای دستگاه متبوع کارمند یا کارگر، ایجاد تعهد و التزام در قبال تعاونی من‌باب وصول مطالبات آن نمی‌کند، لذا شرکتهای تعاونی اعتبار می‌بایست به هنگام پرداخت وام به اعضای خود، ضمن کسر کارمزد متعلقه، تضمین لازمه را از آنان اخذ نمایند تا در صورت قطع همکاری ارگان مربوط یا بروز هر گونه اشکال دیگر از جمله ترک محل کار، اخراج، بازنشستگی، تعلیق کاری، شرکت تعاونی اعتبار بتواند وام پرداختی را از محل تضمین مأخوذه تأمین نموده و یا با اخطار به عضو مربوط، وی را متعهد نماید که مستقیماً نسبت به پرداخت اقساط وام به حساب تعاونی اقدام نماید.

البته جای تأسف است که برخلاف شیوه و رویه مرسوم و متداول در دستگاههای دولتی و مضمون ماده ۵۲ قانون استخدام کشوری، اداره‌ای از همکاری با شرکت تعاونی اعتبار کارکنان خود که می‌تواند منشاء اثر و منبع مطمئنی برای تأمین نیازمندیهای اعتباری آنان باشد، خودداری ورزیده و در واقع از این طریق موجبات ضرر و زیان شرکت و اعضای آنرا که کارکنان اداره یا مؤسسه ذیربط هستند فراهم نماید. در این زمینه نظر مسئولان محترم اداره آموزش و پرورش شهرستان خوی را به عملکرد دراز مدت اداره آموزش و پرورش ارومیه معطوف می‌دارد که ضمن اعمال هماهنگی مستمر با شرکت تعاونی اعتبار فرهنگیان شهرستان مزبور، امکانات و تسهیلاتی را ایجاد کرده است تا شرکت بتواند با میلیاردها ریال سرمایه، بصورتی فعال و سازمان یافته، انواع وامهای مورد نیاز اعضای فرهنگی خود را تأمین نموده و بدین وسیله حوایج اعتباری گروهی از فرهنگیان شریف و

آقای کبیری که در سمت مدیر عامل شرکت تعاونی اعتبار فرهنگیان شهرستان خوی انجام وظیفه می‌کنند با ارسال نامه مورخ ۷۷/۷/۵ به این موضوع اشاره کرده‌اند که اداره آموزش و پرورش خوی از خرداد ماه سال ۱۳۷۷ تاکنون، اقساط وامهای دریافتی اعضای تعاونی را به جای آنکه طبق توافق بعمل آمده، از حقوق ماهانه آنان کسر و به حساب بانکی شرکت واریز نماید، بابت افزایش ضریب حقوق (که از ابتدای سال ۱۳۷۷ برقرار شده) به فرهنگیان پرداخت کرده است و در نتیجه شرکت تعاونی اعتبار مزبور که همانند سایر تعاونیهای اعتبار، از محل باز پرداخت اقساط وامهای اعطائی و یک درصد کارمزد آنها فعالیت داشته و هزینه حقوق کارکنان، اجاره بهای دفتر کار و سایر هزینه‌های جاری خود را تأمین می‌نمود، با رکود فعالیت و اختلال در عملکرد مواجه شده و ناچار شده است که هزینه‌های وارده را از سرمایه اعضای کسر و پرداخت نماید. ایشان خواستار اعلام نظر در این مورد شده‌اند.

○ پاسخ:

گرچه ادارات و مؤسساتی که کارکنان آنها اقدام به تشکیل شرکت تعاونی اعتبار می‌کنند از حیث باز پرداخت اقساط وامهای دریافتی پرسنل خود از تعاونی، از محل حقوق و مزایای ماهانه آنان تعهدی ندارند، معهدا روال معمول چنین است که حسب درخواست کتبی کارمند یا کارگر از حسابداری دستگاه دولتی یا واحد کارگری، مبلغی بصورت ماهانه از حقوق و مزایای وی کسر و بابت اقساط وام دریافتی به حساب تعاونی اعتبار واریز شود.

زحمتکش کشور را که در منطقه ارومیه فعالیت دارند، به وجه مطلوب مرتفع سازد.

در حالی که قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر لزوم همکاری دستگاههای دولتی با تعاونیها و اعطای کمکهای لازم به آنها تاکید و تصریح دارد، امید است اداره آموزش و پرورش شهرستان خوی علت قطع همکاری با شرکت تعاونی اعتبار کارکنان خود را برای درج در این مبحث، به دفتر مجله اعلام فرمایند.

□ پرسش:

آقای عباس مجیدی بازرس یکی از شرکتهای تعاونی تهیه و توزیع صنفی با اظهار اینکه هیأت مدیره شرکت در سال گذشته از برگزاری مجمع عمومی عادی سالانه به منظور ارائه گزارش عملکرد و صورتهای مالی سالانه، از طرح و تصویب بودجه و سایر موارد خودداری نموده و در سال جاری نیز علیرغم گذشت چهار ماه از پایان سال مالی، در جهت تشکیل مجمع عمومی عادی اقدامی به عمل نیامده و هیأت مدیره کمترین توجهی به تذکرات مکرر بازرس نمی نماید، در مورد تخلف هیأت مدیره از مقررات قانونی و اساسنامه و نحوه انجام وظیفه خود در این زمینه خواستار ارائه طریق شده اند.

○ پاسخ:

هیأت مدیره شرکتهای تعاونی که در مجامع عمومی عادی بدین سمت انتخاب می شوند باید توجه داشته باشند که مسئولیت اداره امور تعاونی را از هر حیث بر عهده داشته و در صورتی که در اثر سهل انگاری و قصور آنان در انجام وظایف قانونی محوله ضرر و زیانی متوجه شرکت گردد، مشترکاً مسئول جبران آن هستند. همچنین به موجب قانون و مقررات اساسنامه هر یک از بازرسان تعاونیها که تشخیص دهند هیأت مدیره مرتکب تخلف از مقررات شده و به تذکرات آنان ترتیب اثر نمی دهند، مکلف می باشند که مجمع عمومی عادی را برای رسیدگی به موضوع و اخذ تصمیم لازم دعوت به تشکیل نمایند. ضمن آنکه در اینگونه موارد نیاز به درخواست همه بازرس یا بازرسان از هیأت مدیره برای دعوت به مجمع عمومی نبوده و هر یک از بازرسان بنا به تکلیف قانونی که برعهده دارند مستقیماً مبادرت به دعوت مجمع خواهند نمود.

□ پرسش:

در شماره های گذشته مجله تعاون به تعدادی از سؤالاها و موارد

ابهام اداره تعاون شهرستان انزلی پاسخ داده شد. اینک برخی دیگر از سوالهای واصله را طرح کرده و سپس به ترتیب به پاسخ آنها می پردازیم.

۱- آیا بخش خصوصی می تواند در تأمین سرمایه شرکت های تعاونی سهم شود؟ چرا و برطبق کدام ماده قانونی؟

۲- انتخاب مجدد و متوالی اعضای هیأت مدیره شرکتهای تعاونی تا چند دوره بلامانع است؟

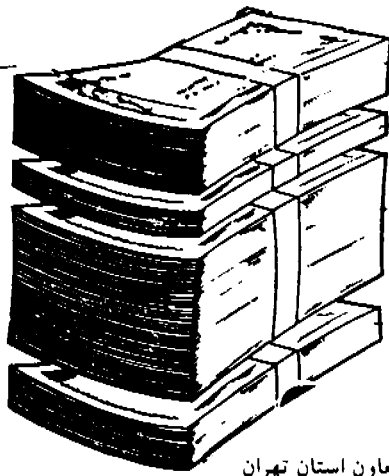
۳- آیا بازرسان یک شرکت تعاونی رأساً حق تشکیل مجامع عمومی عادی و فوق العاده را دارند؟ در چه شرایطی؟

۴- ضابطه فروش محصولات تعاونیهای تولید و شیوه نظارت بر فروش آنها چیست و چه تفاوتی بین تعاونی تولیدی و بخش خصوصی در زمینه کنترل و نظارت در فروش محصولات آنها وجود دارد؟

۵- با توجه به صراحت قانون مبنی بر اختصاص چهار درصد سود سالانه بابت حق تعاون و آموزش چه نیازی به تصویب این مورد در مجمع عمومی عادی است؟

○ پاسخ:

۱- مطابق با مفاد بند ۵ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، ایجاد زمینه های همکاری و هماهنگی بین بخش تعاونی و سایر بخش های اقتصادی از جمله وظایف و اختیارات وزارت تعاون تعیین شده است. طبقاً سرمایه گذاری بخش تعاونی در بخش خصوصی یا بخش خصوصی در بخش تعاونی و همچنین بین بخش دولتی و بخش تعاونی، از مصادیق همکاری بین بخش های یاد شد می تواند باشد. خرید سهام تعاونی توسط بخش خصوصی یکی از اشکال و صور مختلفه سرمایه گذاری است. لیکن تذکر این نکته را ضروری میدانم که با توجه به مفاد ماده ۱۵ قانون، ارزش افزوده سهم و مطالبات در ارتباط با عضویت در تعاونی تحقق می یابد و به سهامی که بخش های دولتی و خصوصی از تعاونیها خریداری می نمایند به خود خودی وجه اضافه ای تعلق نمی گیرد مگر آنکه ضمن عقد قراردادی این مورد شرط شده باشد. مضافاً در صورتی که در اساسنامه تعاونی باقیمانده سود خالص پس از وضع کسور قانونی صرفاً قابل تخصیص به اعضاء باشد، سهامداران غیر عضو اعم از بخش خصوصی یا بخش دولتی نمی توانند از سود سالانه سهمی دریافت

پاسخ به سؤالات مالی تعاونیها

از: معصومه گنجی حسابرس مسئول اداره کل تعاون استان تهران

○ پرسش:

کلی شرکت در این حالت تنها مالیات بخش خدمات خواهد بود. به این ترتیب محاسبه مالیات کلی شرکت مستلزم تهیه صورت سود و زیان برای هر رشته از فعالیت و منظور نمودن مالیات متعلقه براساس قوانین مالیاتهای مستقیم خواهد بود.

○ پرسش:

شرکت تعاونی اعتبار فرهنگیان... طی نامه‌ای اعلام داشته که از خرداد ماه سال ۷۷ تا کنون اداره آموزش و پرورش اقساط وام مکسوره از حقوق اعضاء را که حدوداً ۴۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد به جای واریز به حساب شرکت تعاونی آنها را بابت افزایش حقوق فرهنگیان که از اول سال ۷۷ صورت گرفته پرداخت نموده است و در نتیجه بعلت عدم پرداخت وام به اعضاء و فقدان درآمد از محل اخذ یک درصد کارمزد با کسری بودجه مواجه گردیده و حقوق کارکنان و هزینه‌های برق و تلفن و غیره از محل سرمایه اعضاء پرداخت می‌گردد که در صورت ادامه این وضعیت شرکت با زیان مواجه خواهد شد و خواستار راهنمایی در این زمینه شده‌اند.

□ پاسخ:

در پاسخ به این همکاران گرامی یادآوری می‌نماید که در این مورد ضروری است هیأت مدیره شرکت با مراجعه به مسئولین مالی اداره آموزش و پرورش درخواست نمایند که اقساط معوقه سریعاً به حساب شرکت واریز گردد و در پایان هر ماه نیز پی‌گیری لازم جهت وصول اقساط مکسوره ماه مورد نظر به عمل آید و برای جبران زیان ناشی از تأخیر در پرداخت بموقع اقساط مکسور نیز شایسته است ضمن مذاکره و جلب موافقت مسئولین مالی آموزش و پرورش منطقه ترتیبی اتخاذ گردد که از اقساط معوقه و یا هزینه‌های شرکت از محل اعتبارات مربوط به کمک بلاعوض به

اداره کل تعاون شهرستان... طی نامه‌ای عنوان داشته‌اند که با توجه به تعدد زمینه فعالیت تعاونیهای چند منظوره در خصوص چگونگی و درصد مالیات دریافتی از عملکرد سود خالص تعاونیهای مذکور مطالبی طرح و راهنمایی لازم بعمل آید.

□ پاسخ:

در پاسخ به همکاران محترم این اداره یادآوری می‌نماید که شرکت‌های تعاونی چندمنظوره با توجه به اهداف و فعالیتهای گوناگون پیش بینی شده در اساسنامه خود به فعالیتهای مختلفی اشتغال دارند که هزینه و درآمدهای ناشی از هر گونه فعالیت آنها به تفکیک قابل محاسبه و برآورد می‌باشد و در پایان هر سال نیز بمنظور آگاهی از سودآوری هر رشته فعالیتی معمولاً اقدام به صورتهای ذیل ضروری است: برای محاسبه مالیات هر رشته از فعالیت نیز با توجه به مشمول یا معاف بودن درآمد آن رشته مالیات متعلقه قابل محاسبه می‌باشد که نهایتاً مالیات قطعی و واقعی شرکت مجموع مالیات تکلیفی هر رشته از فعالیت می‌باشد به این ترتیب در محاسبه مالیات، شرکت با مشکلی مواجه نخواهد شد. بطور مثال چنانچه شرکت به فعالیتهای خدماتی اشتغال داشته باشد درآمد حاصل از این رشته فعالیت بطور جداگانه محاسبه و سود حاصله مشمول مالیاتهای متعلقه نظیر ۱۰٪ مالیات سود شرکت و مالیات سود سهام براساس ماده ۱۳۱ قانون مالیاتهای مستقیم می‌باشد.

و در صورتی که همین شرکت به فعالیتهایی در زمینه کشاورزی اشتغال داشته باشد درآمد حاصله از این نوع فعالیت مشمول فعالیتهای پیش بینی شده در قانون خواهد بود و در واقع مالیات

بخش خصوصی (ماده ۱۷) تأمین و دریافت گردد و در صورت عدم موقعیت در این زمینه تعاونی ناگزیر از تحمل هزینه‌های پیش بینی شده خواهد بود که در آن صورت می‌بایست با صرفه‌جویی در انجام هزینه‌ها زیان احتمالی را به حداقل ممکن کاهش دهد تا این زیان با توجه به عدم کسب درآمد در دوره مالی مربوط جز هزینه و زیانهای قابل قبول تلقی و طبق قانون مالیاتهای مستقیم از محل درآمد سنوات آتی حداکثر در سال قابل جبران باشد. در خاتمه جهت مزید استحضار خاطر نشان می‌سازد که ادارات دولتی بطور معمول و اصولی پرداختهای خود را متناسب با بودجه و اعتبارات مصوب دریافتی از واحد بودجه تأمین و پرداخت می‌نمایند و قبل از تأمین اعتبار اقدامی در جهت پذیرش و تحمل هزینه معمول نمی‌دارند بر این اساس می‌توان چنین تصور نمود که اداره آموزش و پرورش صرفاً در پرداخت اقساط قصور نموده است.

○ پرسش:

حسابدار شرکت تعاونی مسکن... اعلام نموده است که اعضاء شرکت تعاونی در پروژه‌های گوناگون ذینفع هستند و از محل وجوه واریز شده توسط اعضاء برخی از دارائیهای مورد نیاز، نظیر ماشین آلات ساختمانی، وسایل نقلیه اداری و... خریداری نموده‌اند و پرسیده‌اند دارائیهای مذکور با توجه به اینکه از محل واریزی کلیه اعضاء خریداری گردیده در حساب کدامیک از پروژه‌ها می‌باید منظور گردد و چنانچه قرار است این دارائیها به پروژه‌های مختلف تخصیص داده شود مبنای تخصیص این دارائیها چگونه خواهد بود؟

□ پاسخ:

در پاسخ به این حسابدار گرامی یادآوری می‌نماید همانطور که از نحوه ثبت دارائیهای خریداری شده برمی‌آید طرف مقابل کلیه دارائیها حساب بانک یا هر حساب پرداخت کننده دیگر بهای دارائیها خواهد بود و در مقال هیچیک از دارائیها حساب پیش دریافت یا پروژه‌ها قرار نمی‌گیرد که در تخصیص آن به پروژه‌های گوناگون دچار مشکل شویم. در این ارتباط متذکر می‌گرد که کل دارائیهای خریداری شده در حساب دارائیها ثبت و نهایتاً نیز بطور قطع به هیچیک از پروژه‌ها تخصیص داده نمیشود بلکه این دارائیها مایملک شرکت محسوب شده و در زمان انحلال یا هر زمان دیگری که بعزل عدم نیاز یا هر دلیل دیگری بفروش برسند سود حاصله

طبق مقررات اساسنامه و مصوبات مجمع عمومی قابل تقسیم می‌باشد ولی هزینه‌های انجام شده برای این دارائیها نظیر هزینه سوخت، هزینه تعمیرات، هزینه استهلاک سالانه، هزینه اخذ طرح ترافیک و یا هر هزینه جانبی دیگری همانند سایر هزینه‌های عمومی به نسبت کاربرد دارائیهای مورد نظر در پروژه‌ها قابل تسهیم بین پروژه‌های گوناگون خواهد بود که این هزینه‌ها به قیمت تمام شده هر پروژه افزوده خواهد شد و به این ترتیب هزینه‌های انجام یافته توسط اعضاء ذینفع در پروژه‌ها تأمین میگردد.

○ پرسش:

بازرس شرکت تعاونی مسکن... طی نامه‌ای اعلام نموده‌اند که جهت بررسی اسناد و مدارک مالی چندین بار به هیأت مدیره مراجعه نموده ولی مدیران شرکت از همکاری با وی خودداری و مانع از انجام وظیفه وی شده‌اند و پرسیده‌اند با توجه به اینکه صورتهای مالی شرکت را در پایان سال امضاء ننموده و در حال حاضر چه وظیفه‌ای را عهده‌دار می‌باشند؟

□ پاسخ:

در پاسخ متذکر میگردد که به موجب ماده ۴۱ قانون تعاون و ماده ۵۵ اساسنامه مورد عمل شرکت بازرس موظف است اسناد و مدارک حسابداری شرکت را در زمانهای مورد نظر مورد رسیدگی قرار داده و نتیجه بررسی‌های بعمل آمده را به مجمع عمومی صاحبان سهام و یا هر مرجع ذیربط دیگری گزارش نماید. صورتهای مالی پایان سال نیز از جمله مواردی است که بدون تأیید بازرسان قانونی شرکت فاقد وجاهت لازم می‌باشد لذا به منظور انجام وظایف مقتضی است نخست با اداره تعاون حوزه عمل شرکت مکاتبه و از طریق آن اداره مقدمات دریافت اسناد و مدارک جهت بررسی‌های مورد نظر فراهم گردد. چنانچه بعد از طی این مرحله نیز مدیران از ارائه اسناد و مدارک مورد نیاز خودداری ورزند بازرس می‌تواند وفق ماده ۴۲ قانون تعاون نظر خویش را جهت اتخاذ تصمیم به مجمع عمومی صاحبان سهام گزارش نماید.

○ پرسش:

شرکت تعاونی خدماتی حمل و نقل و پشتیبانی... طی نامه‌ای مرقوم داشته‌اند که مدت ۴ سال از ثبت شرکت می‌گذرد و طی این مدت شرکت تعاونی در عملیات مالی موفق بوده و هر ساله ۴٪ سهم آموزش تعاون را نیز واریز نموده و سئوال کرده‌اند که چرا

تعاون / شماره ۸۶ / آبان ۷۷

نگاهی به موقعیت اشتغال بانوان در تعاونیهای استان سمنان

از: روابط عمومی اداره کل تعاون استان سمنان

استان سمنان یکی از استانهای پهناور کشور است که دارای سابقه و قدمت تاریخی زیادی است. این استان با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی از جمله نزدیکی به تهران، دارا بودن شبکه ارتباطی مناسب شوسه و راه آهن، امکانات ارتباطی راه جاده‌ای با استانهای تهران و خراسان، مازندران و جنوب کشور، با عنایت به محدودیت استقرار صنایع در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران و وجود نواحی صنعتی متعدد در این استان در زمینه صنعت در سنوات اخیر از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است. همزمان با این رشد در وضعیت زنان استان نیز تحولات عمده‌ای رخ داده است و زنان نیز در بخش‌های مختلف اقتصادی در این استان مشغول به کار هستند براساس سرشماری نفوس در سال ۱۳۷۵ جمعیت استان ۰/۵ میلیون نفر بوده است که از این تعداد ۲۲۲ هزار نفر مربوط به بانوان است.

یکی از مهمترین بخشهایی که امروزه در استان بانوان در آن مشغول به کار هستند و به آن گرایش پیدا نموده‌اند بخش تعاون است.

در استان سمنان تا پایان شهریور ماه سال ۱۳۷۷ تعداد ۱۰۹۶ تعاونی به ثبت

رسیده است. این تعاونی‌ها دارای ۴۷ میلیارد ریال سرمایه می‌باشند. کل اعضای این تعاونی‌ها ۱۱۰۴۶۳ نفر است که خود شامل ۲۳۰۸۴ نفر زن و ۸۷۳۷۹ نفر مرد است و نسبت به عضویت زنان به مردان در تعاونیهای استان به میزان ۲۶٪ می‌باشد.

همچنین در این استان تعداد ۱۴۱ تعاونی ویژه بانوان وجود دارد. این تعاونیها شامل شرکتهایی است که تعداد اعضاء زن آنها نصف کل اعضاء یا بیشتر از نصف می‌باشد این تعاونیها حدوداً ۱۳٪ از تعاونیهای کل استان را تشکیل می‌دهد. در این شرکتها ۲۱۸۸۱ نفر عضو هستند که ۱۵۹۰۷ نفر آن را زنان و ۶۱۷۴ نفر مردان تشکیل می‌دهند. سرمایه این تعاونیها نیز

در حدود ۳ میلیارد ریال است که حدود ۶۱/۵٪ از سرمایه کل تعاونیها را شامل می‌شود.

از این تعداد تعاونی ۸۳ تعاونی در بخش‌های تولیدی و خدماتی فعالیت دارند که در حدود ۴۹۴۱ نفر زن در این تعاونیها عضو هستند. تعداد عضو مرد این شرکتها فقط ۲۳۱ نفر می‌باشد. شایان ذکر است از طریق این تعاونیها حدوداً ۵۰۰۰ نفر زن مشغول به کار هستند. این شرکتها شامل: ۶ تعاونی فرش دستیاف، ۷ تعاونی صنایع دستی، ۲۳ تعاونی خود اشتغالی، ۳ تعاونی کشاورزی، ۱۲ تعاونی صنعتی و ۱۲ تعاونی خدماتی است.

البته با توجه به اینکه در تعاونیهای غیر

از تعاونیهای زنان نیز بانوان مشغول بکار هستند استنباط می‌گردد که از حدود ۱۷۰۰۰ نفر اشتغال موجود در تعاونیهای استان، حدود ۶۰۰۰ نفر آن مربوط به زنان باشد که در این صورت ۳۵٪ اشتغال تعاونیهای استان را در بر می‌گیرد.

در عین حال با توجه به گزارشات مستتشره از وزارت تعاون تا تاریخ ۷۶/۰۹/۳۰ به خوبی دریافت می‌شود که استان سمنان از لحاظ عضویت زنان در تعاونیها نسبت به اکثر نقاط کشور از تعادل مطلوبتری برخوردار است و از نظر درصد عضویت زنان رتبه نهم را در سطح کشور دارا می‌باشد.

بدیهی است که تشکیل تعاونیهایی از قبیل تعاونیهای فرش دستباف، تأمین نیاز

بسته‌بندی، چاپ و نشر و... و اعمال پذیرش بیشتر زنان در تعاونیها می‌تواند در بهبود روند عضویت زنان و ایجاد اشتغال آنان مؤثر واقع شود.

تولید کنندگان (ویژه بانوان) و تشکیل تعاونیهای تولیدی متناسب با زنان مانند تساعونیهای تولیدی خیاطی، صنایع شیمیایی و غذایی، صنایع بهداشتی، صنایع

نمایند مگر آنکه ماده مربوط از اساسنامه راجع به تقسیم باقیمانده سود خالص به نحوی تنظیم شده و یا با تصویب مجمع عمومی فوق العاده اصلاح شود که سهامداران غیر عضو نیز به نسبت سهام خود یا هر نسبتی که در اساسنامه تعیین می‌شود، در تقسیم باقی مانده سود خالص سهیم شوند.

از طرفی چون در ماده ۱۷ قانون بخش تعاونی تصریح شده است که حداقل ۵۱ درصد سرمایه هر شرکت تعاونی می‌بایست بوسیله اعضای آن تأمین شود، لذا چه بخش دولتی و هم بخش خصوصی نمی‌توانند بیش از ۴۹ درصد سهام یک شرکت تعاونی را خریداری نمایند.

۲- براساس مقررات قانون بخش تعاونی برای انتخاب مکرر اعضای هیأت مدیره شرکتهای تعاونی در مجامع عمومی عادی (بشرط احراز شرایط مقرر) هیچگونه محدودیتی پیش بینی و وضع نشده است اما در نسختهای اصلاحیه قانون انتخاب اعضاء به سمت عضو هیأت مدیره شرکتهای تعاونی (ضمن افزایش مدت مأموریت از دو سال به سه سال) برای دو دوره متوالی مجاز شناخته شده است و استثنائاً اعضایی که بتوانند ۳ آراء کل اعضای تعاونی را تحصیل نمایند می‌توانند بیش از دو دوره متوالی به

عضویت هیأت مدیره پذیرفته شوند.

۳- پاسخ سوال سوم در همین مبحث قید شده است و لذا از تکرار آن خودداری می‌شود.

۴- شرکتهای تعاونی تولیدی از حیث فروش محصولات خود دقیقاً مشابه بخش خصوصی عمل می‌کنند و علی‌الاصول می‌بایست نرخهای مصوب قانونی را در عرضه و فروش محصولات خود مراعات نمایند و بر نرخ فروش محصولات تولیدی آنها سازمانهای دیگری جز وزارت تعاون، مثل ستاد تعزیرات، وزارت بازرگانی، مراجع ذیصلاح صنفی نظارت دارند.

۵- در صورت مراجعه به بند ۳ ماده ۲۵ قانون بخش تعاونی و دقت در متن آن، مشخص خواهد شد که واریز چهار درصد از سود خالص تعاونیها به صندوق تعاون بابت حق تعاون و آموزش جنبه تکلیفی داشته و نیاز به تصویب مجمع عمومی عادی ندارد و لذا نیازی بدان نیست که در صورتجلسه مجمع عمومی به تصویب آن اشاره شود. ذکر این مورد در صورتجلسه مجمع صرفاً از جهت تصریح بر انجام وظیفه و تکلیف مقرر قانونی و اطلاع وزارت تعاون از آن انجام می‌پذیرد. به این ترتیب نظر آن اداره در این مورد کاملاً مورد تأیید است.

طرح اتحادیه تعاونی خدمات

بهداشتی، درمانی

مقدمه:

در بخش بهداشت و درمان، سامان دهی اقتصادی ویژگی‌های خاص دارد که بدون شناخت آن هرگونه برنامه ریزی خالی از اشکال نخواهد بود. لذا درک متفاوت مفاهیم زیر از اهمیت بسیار برخوردار است:

۱- توسعه پایدار: در شرایط کنونی، رشد کمی در بسیاری از مختصر، به معنای افزایش آمار و تکثیر آحاد نیست، بلکه کنترل و حتی کاهش، به اصلاح ساختار بهداشت و درمان کمک میکند. کنترل در تعداد فارغ التحصیلان رشته‌های تخصصی و کاهش در پذیرش دانشجو از آن جمله‌اند.

یک بررسی فراگیر در همه عرصه‌های بهداشت و درمان نشان میدهد که ما در این بخش به بالا بردن کیفیت کار، برنامه ریزی همه شمول و بهره‌برداری صحیح از سرمایه‌های موجود نیاز داریم.

۲- عدالت اجتماعی: عدم توزیع عادلانه درآمد در جوامع پزشکی و انحصار گرایی حتی در مراکز دولتی، از آفت‌هایی است که نظام درمانی را بیمار کرده است. باید چاره‌ای بیندیشیم تا سرانه بیمار برای پزشکان، نظم عادلانه پیدا کند و قداست حرفه پزشکی، با انگیزه‌های مادی و نهاجم اقتصادی به قلمرو یکدیگری، به مخاطره نیفتند. فرصت پرداختن به حرفه پزشکی (و البته مشاغل وابسته) به صورت برابر برای همه وجود داشته باشد. در شرایطی که همه دسترسی به کار داشته باشند تحقق حکم خدا را (کونوا قوامین بالقسط) انتظار داشته باشیم.

۳- مشارکت همگانی: منابع ملی، متعلق به همه است. امکانات بایستی در اختیار همه اقشار جامعه حسب نیاز، تخصص و ارزشهایشان قرار گیرد. آنچه در بخش بهداشت و درمان میتواند همگان را در عرصه خدمت و اشتغال قرار دهد، تشکیل تعاونی‌های بهداشتی و درمانی با برنامه ریزی صحیح و همه شمول است و طرحی که در این گزارش فشرده و مختصر عرضه میشود، نگرشی کوتاه به این مهم میباشد.

مدیرعامل شرکت تعاونی خدمات بهداشتی، درمانی امین

از: دکتر منصور شریفی

تعریف:

اتحادیه تعاونی خدمات بهداشتی درمانی متشکل از مجموعه‌ای از تعاونی‌های مرتبط و همسو با یکدیگر است که در جهت تحقق اهداف زیرتأسیس میگردد:

۱- ایجاد اشتغال

۲- صرفه‌جویی در هزینه‌ها

۳- توزیع عادلانه درآمد

۴- مشارکت همگانی

برنامه ریزی:

ابتدا باید بدانیم چه میخواهیم؟ چه اشکالاتی وجود دارد؟ برای رفع اشکالات و تحقق خواسته‌ها راه حل چیست؟

■ در بخش بهداشت و درمان خواسته‌های آرمانی، مشتمل است بر:

- همه مردم بدون دغدغه برخوردار

از خدمات بهداشتی و درمانی باشند.

- جامعه پزشکی به صورت عام و

یکپارچه در خدمت مردم قرار گیرد.

- بار مالی دولت در این بخش به حداقل برسد.

- معنویت و قداست حرفه پزشکی خدشه‌دار نگردد.

- تأمین حداقل معیشت متناسب با منزلت

پزشک، پیرا پزشک و کارمند میسر باشد.

- امکان اشتغال برای کلیه فارغ

التحصیلان جامعه پزشکی و حرف وابسته

فراهم گردد.

توسعه و پیشرفت همراه با گستردگی روز افزون فضاهای آموزشی، بهداشتی و درمانی در بعد کمی بایستی شامل تنوع باشد و نه تکثیر بدین معنی که رشته‌های علمی، پژوهشی و تخصصی جدید متناسب با ظرفیتهای جوامع پیشرفته تأسیس شود و راهکارهای تازه برای کنترل بیماری‌ها و تأمین بهداشت همگانی بوجود آید.

- اصل برقراری عدالت اجتماعی بدینگونه تحقق می‌یابد که از متن برنامه ریزی ما آنچه به صورت درآمد حاصل می‌شود برحسب تلاش همه اعضایی که فصل مشترک پیدا کرده‌اند عادلانه توزیع شود.

هر گونه رابطه و انحصار گرایی از سیستم اجرایی حذف و بجای آن ضوابطی قانونی و مدون و کاملاً مشخص برای همه اعضا حاکم گردد بصورتی که همه معتقد و متعهد به این فرمان الهی شویم که: لیس للانسان الاماسعی

طرح تشکیل اتحادیه تعاونی خدمات بهداشتی، درمانی گامی است بسوی برنامه ریزی و سامان دهد اقتصاد در بخش بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۱- **تعاونیهای مرتبط و همسو:** این تعاونیها که با رعایت قانون تعاون تشکیل می‌گردند می‌توانند شامل پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان، متخصصین علوم آزمایشگاهی، پرستاران، پیراپزشکان، نیروهای خدماتی، فنی، تأسیساتی و... باشند و هر کدام بصورت جداگانه هیأت مدیره، مدیر عامل، بازرس و سایر تشکیلات لازم را داشته باشند.

۲- **اعضاء تعاونیها** را عمدتاً سه دسته افراد تشکیل می‌دهند:

است، فرصت اشتغال پیدا کنند. در این بخش از جامعه، هیچ فرصتی را برای محرومیت زدایی نباید از دست داد. آفت بزرگ آن است که دانش پزشکی جنبه کاربردی دارد و فارغ التحصیلان آن اگر به کار گرفته نشوند تمام اندوخته‌های علمی خود را بتدریج از دست خواهند داد و این تفکر که اگر پزشک بیکار داشته باشیم بهتر از دیپلم بیکار است با توجه به ماهیت دانش پزشکی که با سایر علوم نظری متفاوت می‌باشد سخنی ناسنجیده بشمار می‌آید.

■ چه اشکالات و نارسائیهای وجود دارد؟
- مشکل اشتغال بخصوص پزشکان جوان

- توزیع غیر عادلانه درآمد بین اقشار و آحاد جامعه پزشکی
- رشد روز افزون تعداد فارغ التحصیلان جامعه پزشکی و تمرکز آنان در شهرهای بزرگ

- حیف و میل و صرف هزینه‌های غیر ضروری در بخش دارو، درمان، پاراکلینیک و در نتیجه مراجعات بی‌رویه و تکراری

- عدم اعمال صرفه‌جویی در بسیاری هزینه‌ها، خریدها، قراردادهای و تأمین تجهیزات و مواد مصرفی
■ راه حل چیست؟

هر گونه برنامه ریزی در بخش بهداشت و درمان بایستی متکی بر پایبندی و پذیرش اصول زیر با تعاریف خاص خود باشد:
همچنین از افزایش نیروهای تخصصی مازاد بر نیاز کشور در رشته‌های موجود و لبریز از ظرفیت جلوگیری شود و بطور خلاصه تنوع، آری تکثیر، نه.

در بعد کیفی، توسعه و پیشرفت، هنگامی حاصل می‌شود که همه شمول باشد و کلیه آحاد فارغ التحصیل که سرمایه‌های ملی ما هستند و هزینه‌های بسیار از بیت المال صرف آموزش و آماده سازی آنان شده

اصل تحقق جامعه مدنی در اقصای پزشکی، برنامه‌ای را می‌طلبد که در آن امکان مشارکت کلیه آحاد پزشکی و حرفه وابسته با شرایط برابر وجود داشته باشد. یعنی آنها را در تشکیلاتی بدون دعوت به ثبت نام و حضور نماییم و از طرف دیگر سرمایه‌های در اختیار و قابل تحصیل از منابع ملی را با برنامه‌ریزی حساب شده در اختیار عموم مشترکین قرار دهیم و آنها را تحت لوای مشترک به حرکت در آوریم.

واحد به تفصیل تدوین می‌گردد.
- تأمین ساختمانی مناسب و مجهز به امکانات اجرایی و اعلام به کلیه نهادها بعنوان مرکز تصمیم‌گیری و تمرکز کلیه برنامه‌ها.
بطور خلاصه:

اتحادیه پیکره‌ای است متشکل از یک ستاد تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، شامل هیأت مدیره و مدیر عامل و ۲ بال که در یک طرف تعاونیها با اعضاء زیاد آن قرار دارند و شورای مرکزی این تعاونیها را مدیریت، نظارت و هماهنگ می‌کند و اعضاء جویای کار در نهادی بنام ستاد اشتغال ثبت نام و درجه بندی می‌شوند سرمایه و سهام اعضاء در آن جمع‌آوری و متمرکز می‌گردد و بعنوان تأمین کننده سرمایه مالی و نیروی انسانی اتحادیه بشمار می‌رود.

بال دیگر را واحدهای اجرایی، تولیدی و خدماتی تشکیل می‌دهند که ایجاد کننده اشتغال و مصرف کننده سرمایه می‌باشند. عقد قرارداد کار با مراکز مختلف، انجام معاملات، ایجاد کارگاههای تولیدی و سایر فعالیتهای اقتصادی که موجب تحرک و گردش کار تعاونیها می‌گردد در این قسمت متمرکز می‌باشد.

گرددش کار:

پس از نهادینه شدن ساختار اتحادیه و اعلام هویت آن به اداره کل تعاون و دانشگاه علوم پزشکی و همچنین سایر نهادهای ذیربط، اقدامات زیر انجام خواهد گرفت:

- دانشگاه علوم پزشکی اموری که واگذاری آن را به تعاونیها مناسب می‌داند به اتحادیه پیشنهاد می‌نماید.

۴- ستاد اشتغال: توسط شورای مرکزی دفتری تأسیس می‌شود که کلیه داوطلبان اشتغال در آن ثبت نام می‌کنند، اولویتها، و صلاحیتهای آنان ارزیابی و درجه بندی می‌گردد و حسب نیاز تدریجاً جذب پروژه‌هایی می‌شوند که در برنامه پیش‌بینی شده است.

۵- اتحادیه تعاونی خدمات بهداشتی درمانی:

بر اساس قانون تعاون مجموعه تعاونیهای بهداشتی، درمانی اقدام به تشکیل اتحادیه‌ای فعال و کارآمد می‌نمایند که مسئولیت اجرایی، مدیریت و برنامه‌ریزی طرح را بصورت ستاد مرکزی عهده‌دار می‌باشد. این اتحادیه که اعضاء هیأت مدیره آن را تعاونیهای زیر مجموعه انتخاب می‌نمایند بصورت کادری فعال، تمام وقت و منسجم با انجام اقداماتی بشرح زیر مرکز ثقل تصمیم‌گیریها و برنامه‌ریزیها است.

- انتخاب یک فرد تمام وقت، مدیر و متخصص بعنوان مدیر عامل:

- تشکیل سازمان اداری شامل واحدهای: امور قرار دادها، واحد خدمات، مدیریت بازرگانی، مدیریت حسابداری، روابط عمومی،... که شرح وظایف و اختیارات هر

- گروهی شاغل در بخشهای دولتی و خصوصی که با خرید سهام و سرمایه‌گذاری در تعاونی هم در برنامه‌های اقتصادی و هم پذیرش مسئولیتهای اجرایی در چهار چوب برنامه‌های تعاونی اعلام آمادگی می‌نمایند.
- گروهی که در شرایط کنونی بیکار هستند و یا نوع کار آنها به گونه‌ای است که معیشت آنها تأمین نمی‌شود با خرید سهام و عضویت در تعاونی داوطلب کار در حوزه تخصصی خود می‌باشند.

- گروه سوم شاغلین بخشهای دولتی و خصوصی هستند که صرفاً جهت سرمایه‌گذاری در بخش تعاون و استفاده از سود حاصله عضویت را می‌پذیرند و به غیر از مشارکت مالی نقش دیگری در تعاونی ندارند.

۳- شورای مرکزی: از هر تعاونی یک نفر نماینده جهت حضور در شورای مرکزی انتخاب و معرفی می‌شود. این شورا با تشکیل جلسات منظم به امور داخلی تعاونیها و ایجاد هماهنگی با یکدیگر می‌پردازد و مانع از تفرق در برنامه‌های اداری، مالی هر تعاونی می‌شود. در واقع شورای مرکزی شبکه‌ای است که تعاونیها را به هم مرتبط می‌سازد.

- امور فوق پس از انجام کارشناسی های لازم هر کدام به صورت یک پروژه در قالب قرارداد تنظیم و تدوین می شود.

- سرمایه گذاری لازم و تأمین منابع (نیروی انسانی، تجهیزات و نقدینگی) از طریق شورای مرکزی تعاونیها و ستاد اشتغال فراهم می گردد.

- با حضور فعال هر بخش مسئول در تشکیلات سازمانی نسبت به راه اندازی و اداره پروژه اقدام می گردد.

- منابع مالی از سه طریق قابل تأمین است:

۱- سرمایه گذاری و مشارکت اعضاء تعاونیها

۲- استفاده از تسهیلات و زرات تعاون منجمله تبصره های بودجه

۳- یارانه بخش دولتی در قالب بودجه جاری و اعتبارات دولتی.

سئوال عمده ای که در برخوردهای نخستین مطرح می شود این است که: آیا این طرح جنبه کاربردی دارد؟ ضمانت اجرایی آن چیست؟ برای موفقیت آن چه پشتوانه ای مورد نیاز می باشد؟

■ در ارتباط با جنبه های کاربردی طرح، اقدامات انجام شده قبلی توسط تعاونیهای که در سالهای اخیر در حوزه بهداشت و درمان تأسیس شده اند اهمیت دارد و حداقل می توان با بررسی آن شناختی عملی از کار و تلاش در عرصه تعاونی بدست آورد. اشکالات کار و تنگناهای حاکم بر این نهادها را ارزیابی کرد و عوامل موثر بر موفقیت های آنان را به صورت مجموعه ای از فاکتورهای تاثیرگذار روی بهره وری تعاونیها مشخص نمود. بعنوان نمونه، تعاونی خدمات بهداشتی،

درمانی امین متجاوز از ۵ سال فعالیت دارد هر چند از پشتوانه حمایت کافی توسط بخش دولتی و نهادهای تصمیم گیری برخوردار نبوده است ولی به شهادت آمار و ارقام ثبت شده در دفاتر و اسناد اداری و مالی موفق به انجام خدماتی بشرح زیر بوده است:

۱- اشتغال: متجاوز از ۱۵۰۰ نفر منجمله بالغ بر ۱۲۰ نفر باز نشسته، و گروه زیادی از بانوان و جوانان.

۲- صرفه جویی، در تمام هزینه های دولتی با اختصاص حداکثر ۵٪ سود در قراردادهای و معاملات.

۳- تأمین حق و حقوق کارگران با رعایت مصوبات شورای عالی کار و تأمین اجتماعی و جلوگیری از استثمار و تضییع حقوق آنان.

۴- کسب درآمد مشروع و محدود برای کلیه اعضاء با هدف کمک به معیشت آنان.

۵- جذب سرمایه و پس اندازهای محدود اعضاء با مشارکت جمعی آنان در امور اقتصادی

تعاونی امین هم اکنون طی اقدامی با

مشارکت تعاونی درمانگران (وابسته به سازمان نظام پزشکی) و تعاونی داروسازان اقدام به تأسیس نهادی تحت عنوان «درمان گستر» با اهداف زیر نموده است:

- گسترش فرهنگ تعاون در جهت برقراری قسط و عدالت اجتماعی.

- تأمین درآمد مشروع از طریق بکارگیری سرمایه و مشارکت مستقیم اعضاء.

- مبارزه با تورم و افزایش بی رویه قیمتها از طریق حذف واسطه ها در عرضه کالاهای پزشکی، بهداشتی و مصرفی.

- ایجاد اشتغال برای جوانان، بازنشستگان، بانوان و اعضاء نیازمند به کار.

■ ضمانت اجرایی طرح:

۱- نیروی انسانی کارآمد، چند منظوره و طبقه بندی شده در ستاد اشتغال که حسب مورد مسئولیتهای اجرایی را عهده دار می شوند و با گزینش موقت طی دوره های آزمایشی صلاحیت آنان بررسی می گردد.

شرکت تعاونی هواپیمایی جنوب شرق:

وارائه تسهیلات برای گردشگری

این آژانس هواپیمایی که هم اکنون یگانه شرکت تعاونی حمل و نقل هوایی در کشور به شمار می‌رود، از دو سال قبل با هفت نفر عضو در بخش تعاون استان کرمان به ثبت رسید و سپس با اخذ مجوزهای لازم از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان هواپیمایی کشوری، کار برگزاری تورهای داخلی و خارجی را آغاز کرد و در اولین ابتکار خود پرواز در بستی مستقیم از کرمان به سوریه را برقرار کرد

خود پرواز در بستی مستقیم از کرمان به سوریه را برقرار کرد.

مسعود دهقانی، مدیر عامل شرکت تعاونی آژانس هواپیمایی جنوب شرق، درباره مشخصات تور سوریه می‌گوید: سفرهای سیاحتی، زیارتی این شرکت به سوریه با نظارت مستمر سازمان حج و زیارت، با کیفیت مطلوب به اجرا در می‌آید و تاکنون افزون بر هشت هزار نفر با بهره‌گیری از امکانات این آژانس به سوریه عزیمت کرده‌اند.

وی می‌افزاید: این آژانس به دلیل برخورداری از ماهیت تعاونی، فی‌نفسه رقابت از طریق کاهش قیمت‌ها در چارچوب کیفیت مطلوب را در زمره اهداف خود قرار داده است و در خصوص تور سوریه نیز در مقایسه با سایر آژانسهای هواپیمایی، موفق شده‌ایم هزینه‌های مربوط را حداقل ۲۰ درصد کاهش دهیم. بعلاوه برای کارمندان دولت و خانواده آنان این تور را می‌توانیم با اقساط ۱۰ ماهه نیز برقرار کنیم.

دهقانی اظهار می‌دارد: در کنار ارائه

را منحصراً در اختیار دارد.

این آژانس هواپیمایی که هم اکنون یگانه شرکت تعاونی حمل و نقل هوایی در کشور به شمار می‌رود، از دو سال قبل با هفت نفر عضو در بخش تعاون استان کرمان به ثبت رسید و سپس با اخذ مجوزهای لازم از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان هواپیمایی کشوری، کار برگزاری تورهای داخلی و خارجی را آغاز کرد و در اولین ابتکار

قابلیت نظام تعاونی در توجه به تأمین منافع طرفین یک ارتباط تجاری، از جمله عوامل مؤثر بر پویایی شرکت‌های تعاونی است.

کاهش حداقل ۲۰ تا ۳۰ درصد در هزینه‌های سفر سیاحتی، زیارتی به سوریه یا مشهد، از جمله موفقیت‌های شرکت تعاونی آژانس هواپیمایی جنوب شرق محسوب می‌شود که در استان کرمان، پرواز در بستی به سوریه

تسهیلاتی نظیر تهیه ویزای سوریه، ارز مسافرتی و پرداخت عوارض خروج برای اعضای تعاونیهای استان کرمان، ۵۰ هزار ریال تخفیف قائل می‌شویم. البته این شرکت قادر است پروازهای اختصاصی خود به سوریه را از کلیه فرودگاههای کشور به اجرا در آورد. بنابراین امیدواریم که با افزایش متقاضیان و برقراری پروازهای در بستن از سایر فرودگاههای کشور بتوانیم این تخفیف را برای اعضای تعاونیهای سایر استانها نیز در نظر بگیریم.

مدیر عامل شرکت تعاونی جنوب شرق با تأکید بر نقش فعالیتهای گردشگری در ایجاد اشتغال و تأثیر آنها بر تجدید روحیه کارمندان و ایجاد تنوع در زندگی آنان گفت: به صندوق تعاون پیشنهاد کردیم تا با تخصیص تسهیلات اعتباری، این امکان را فراهم کند که سفرهای سیاحتی و زیارتی سوریه، مشهد و کیش را به صورت قسطی برای کارمندان دولت برقرار کنیم. اما متأسفانه پاسخ دادند که در مقررات آنها ارائه چنین تسهیلاتی پیش بینی نشده است. این شرکت امیدوار است که در ضوابط بانک تعاون، با در نظر گرفتن تسهیلات اعتباری، امکان گسترش چنین خدماتی در بخش تعاون فراهم شود. به هر حال، هم اکنون، صندوق قرض الحسنه حضرت علی ابن ابی طالب (ع) کرمان، به مسافری که از سوی این شرکت معرفی شوند مبلغ یک میلیون ریال وام پرداخت میکند. دهقانی در ادامه صحبتهای خود به

مشخصات تور مشهد آژانس جنوب شرق نیز اشاره کرد و گفت: زائران بارگاه ملکوتی حضرت علی بن موسی الرضا(ع)، با تورهای این آژانس می‌توانند حداقل ۳۰ درصد در هزینه‌های سفر خود به مشهد صرفه جویی کنند.

وی درباره برنامه‌های آتی شرکت تعاونی جنوب شرق اظهار داشت: در خارج از کشور، تبلیغاتی را در سوریه و

لبنان برای جذب جهان گرد آغاز کرده‌ایم و امیدواریم در آینده نزدیک سفرهای زیارتی به مشهد را برای علاقمندان سوری و لبنانی ترتیب دهیم. برای گردشگران داخلی نیز، علاوه بر بهبود خدمات خود در تورهای سوریه و مشهد درباره سایر تورها مثل: کیش و دوبی، ایجاد تسهیلات ویژه و کاهش هزینه‌های مربوط را در برنامه‌های خود منظور کرده‌ایم.

اطلاعیه

یک فرصت استثنایی

اطلاعیه

آژانس هواپیمایی جنوب شرق نخستین آژانس دارای مجوز رسمی از سازمان حج و زیارت تقدیم می‌کند:

سوریه

هواپی یک هفته - با نرخ بی سابقه

۹۸۰۰۰ تومان + ۱۰۰ دلار

آسوده خاطر با تور جهانگردی جنوب شرق

تسهیلات تور:

- ۱- بلیط رفت و برگشت با هواپیمایی ماهان
- ۲- اقامت در هتل دو ستاره واقع در شهر دمشق
- ۳- پذیرایی سه وعده غذای ایرانی
- ۴- زیارت اماکن متبرکه و بازدید از جاذبه‌های سیاحتی در دمشق
- ۵- تهیه ویزا و ارز مسافرتی با نرخ دولتی
- ۶- همراهی روحانی کاروان و راهنمای مجرب
- ۷- مسافرت با پرداخت حق بیمه در طول مدت سفر بیمه می‌باشند.

جهت ثبت نام و رزرو جا به آژانس هواپیمایی جنوب شرق مراجعه فرمائید
آدرس: کرمان - خ امام خمینی - خ پیروزی (سام) روبروی بانک صادرات

تلفن: ۴-۲۶۲۷۰۱

آژانس هوایی و جهانگردی جنوب شرق

موجب خواهد شد اولاً - بتدریج صاحب تجربه و تخصص در طرحهای تعاونیها شود (نظیر بانک کشاورزی در طرحهای کشاورزی یا بانک صنعت و معدن در طرحهای صنعتی معدنی)، ثانیاً - چون هدف بانک، توسعه بخش تعاونی خواهد بود لذا باید شرایطی را فراهم کند که دور از افراط و تفریط، پرداخت وام و تسهیلات اعتباری به تعاونیها عملی شود [بدیهی است افراط در سخت گیری موجب عدم پرداخت و نهایتاً رکود فعالیت بانک خواهد شد و تفریط و آسانگیری مفرط نیز موجب عدم بازپرداخت به موقع و عدم سرمایه گذاری و نهایتاً رکود فعالیت خواهد شد]

ثالثاً - موجب تمرکز برنامه ریزی و اجرای امور و پیشگیری از پراکندگی و سوءاستفاده خواهد شد، بنابراین امکان هماهنگی بهتر و موثرتر با وزارت تعاون و با بخش تعاونی نیز بیشتر فراهم خواهد شد.

رابعاً - موجب افزایش منابع مالی از طریق تعاونیها خواهد شد.

تجربه موفق کشورهای جهان

* هم اکنون در بسیاری از کشورهای جهان و بخصوص در کشورهای پیشرفته مثل آمریکا، ژاپن، آلمان، سوئیس، فرانسه و ... بانکهای تعاونی نقش عمده‌ای در مبادلات پولی و پس انداز دارند. طبق گزارش اتحادیه بین المللی تعاون در سال ۱۹۹۰ در اروپا بیش از ۱۲ هزار شرکت تعاونی در فعالیتهای بانکداری و اعتباری وجود داشته که حجم معاملات آنها بالغ بر ۹۲۴ میلیارد (ECU) پولی واحد اروپایی بوده است. اتحادیه بانکهای تعاونی اروپا، با ۷۴ میلیون عضو و ۶۰ هزار شعبه، بیش از ۱۷ درصد مجموع پس انداز اروپا را در اختیار دارد.

* ۲۵٪ مجموع بانکها در کشور سوئیس « بانکهای تعاونی » هستند که در سال ۱۹۹۲، تعداد اعضای آنها ۵ میلیون نفر بوده است : نکته جالب توجه در بانکهای تعاونی سوئیس آن است که نرخ سود سپرده‌ها از ابتدا تعیین نمی‌شود.

* در ژاپن بانک تورین چوکین، یک بانک تعاونی است که از بزرگترین نهادهای مالی این کشور است و سرمایه آن در سال ۱۹۹۱ بالغ بر ۲۵۵۰۰ میلیارد ین گزارش شده است.

* در مالزی شرکت‌های تعاونی با خرید حداقل ۱۰۰ سهم (هر سهم ۱۰ دلار مالزی) و اشخاص حقیقی با خرید حداقل ۵۰ سهم می‌توانند عضو بانک تعاونی رعیت مالزی شوند. در سال ۱۹۹۱ تعداد شرکت‌های تعاونی عضو آن بانک ۷۸۲ تعاونی و تعداد اشخاص حقیقی عضو، ۲۹ هزار نفر بوده که مجموع سهام آنها بالغ بر ۲۵/۴ میلیارد دلار مالزی بوده است.

* در آمریکا، ۱۲ بانک تعاونی وجود دارد که به اتفاق « بانک مرکزی تعاون » مستقر در شهر دنور ایالت کلرادو مجموعه بانکهای تعاونی را تشکیل میدهند؛ در آمریکا نیز سهام به دو گروه طبقه بندی شده است : سهام متعلق به تعاونیها و سهام سایرین؛ در این بانکها همچون دیگر بانکهای تعاونی، بانک تنها به اعضای خود (اعم از تعاونیها و سایرین) وام و تسهیلات اعتباری اعطاء می‌کند.

سهم سرمایه گذاری دولت

* در طرح بانک میزان سهام دولت ۱۰٪ پیش‌بینی شده که بسیار رقم پایینی است زیرا طبق قانون اساسی دولت وظیفه دارد سرمایه مورد نیاز کسانی که قادر به کارند ولی سرمایه و ابزار کافی ندارند را تأمین کند و یکی از ابزارهای این روش همین بانک

تعاونی است. لذا اصلح آن است که دولت لااقل اجازه داشته باشد سهام بیشتری [تا ۴۹ درصد] تأدیه نماید. بنابراین قید حداکثر ۱۰٪ مانع حمایت دولت می‌شود. درست است که در شرایط فعلی دولت دچار مضیقه مالی است لیکن این قانون برای آینده هم هست و فقط برای زمان حال تدوین نمی‌شود.

* مشکلی که بانک تعاونی با آن مواجه خواهد شد انحصار در انجام خدمات بانکی برای بخش دولتی است؛ یعنی اینکه طبق قوانین موجود بخش دولتی نمی‌تواند وجوه خود را نزد بانک تعاونی بپردازد؛ در حالی که به عکس تعاونیها الزامی ندارند که وجوه خود را منحصرأ به بانک تعاونی بسپارند.

* اگر سپرده‌ها، سرمایه نیز محسوب شوند و دولت موظف باشد سهم خود را افزایش دهد تعادل ایجاد خواهد شد.

* اینکه در تبصره ۲ طرح مذکور که قید شده دولت می‌تواند حداکثر ۱۰٪ سهام خریداری کند محدود کننده اختیارات دولت در ماده ۱۷ قانون بخش تعاونی است و بهتر است تبصره به نحو زیر اصلاح شود: « در صورتیکه دولت اجازه تأسیس بانک را بدهد موظف است حداقل ۲۰٪ و حداکثر ۴۹٪ از سهام بانک را خریداری کند.»

* اگر بانک به صورت تعاونی باشد دولت میتواند در قالب ماده ۱۷ قانون بخش تعاونی با آن مشارکت نماید؛ یعنی اینکه سهم خریداری می‌کند لیکن عضو نمی‌شود.

* در بانک تعاونی، کمکهای دولت و یا کمکهای بانک مرکزی در تأمین کسری منابع، شفافتر میشود. به دلیل وظیفه عامی که دولت در قبال عامه مردم و تعاونیها دارد موظف به تأمین کسری منابع بانک

شورای اسلامی در بحث و بررسی جزئیات طرح مذکور در جهت خواست بخش تعاونی نکات زیر را باید مورد توجه قرار دهند:

- شکل حقوقی بانک؛ که می‌بایست به صورت «شرکت تعاونی» باشد تا بتواند در خدمت تامین اهداف بخش تعاونی باشد.

- نحوه و میزان دخالت - و نه نظارت - دولت؛ بدیهی است دولت در چارچوب اختیارات خود از یک طرف مرجع ناظر بر حسن اجرای قوانین و مقررات حاکم بر بانکداری و از طرف دیگر ناظر بر قوانین و مقررات حاکم بر بخش تعاونی خواهد بود لیکن نباید مداخله‌ای در امور داخلی بانک تعاونی داشته باشد؛ البته دولت می‌تواند احکام انتصاب اعضای هیات مدیره و مدیرعامل بانک را که به تصویب مجمع عمومی و ارکان بانک رسیده را تنفیذ و یا حتی امضاء و صادر کند.

- حوزه عمل بانک تعاون؛ بانک تعاونی نباید نسبت به بانکهای دولتی موجود محدود شود و بخش دولتی نباید طرفهای معاملات خود (خریداران، فروشندگان، پیمانکاران و غیره) را مجبور به سپرده‌گذاری و یا ارائه ضمانت نامه و از این قبیل خدمات بانکی منحصرأز بانکهای دولتی کنند. در واقع، بانک تعاونی نباید خود را در چارچوب انحصارات دولتی گرفتار ببیند. همچنین دولت و موسسات عمومی باید بتوانند طبق ماده ۱۷ قانون بخش تعاونی بن سیرمایه و نقدینگی (سپرده) بانک تعاونی مشارکت داشته باشند و این اختیار نباید در «طرح مذکور» محدود شود. ذکر اجازه مشارکت دولتی به میزان ۱۰٪ محدود کننده است.

- بانک تعاونی میتواند برای کلیه شرکتها و اتحادیه‌های اعتبار نقش «بانک مرکزی» را ایفا کند و کلیه تعاونیهای مذکور میتوانند

در چند ساله اخیر سرمایه لازم برای انجام طرحهای متقاضیان اشتغال چند برابر منابع تخصیص یافته تبصره ۳ بوده است و این در حالی است که متأسفانه سیستم بانکی کشور به انحاء مختلف از پرداخت اینگونه وام و تسهیلات طفره می‌رود. در پرداختهای مرحله‌ای نیز که معمولاً بعد از عقد قراردادهای صورت می‌گیرد سیستم بانکی خوب عمل نمی‌کند. در بسیاری از موارد سخت‌گیریهای پیمورد موجب متلاشی شدن شرکتها و فعالیتهای شده و در بسیاری از موارد دیگر نیز آسان‌گیری مفرط و عدم نظارت مطلوب موجب صرف وجوه دریافتی در فعالیتهای غیر از آنچه در طرحها به تصویب رسیده، شده است.

موجب شکستن انحصار دولت در بانکداری شود و رقابت را بین بانکها افزایش دهد. البته تحرک بیشتر مستلزم تجدید نظر در اختیارات بانک مرکزی نیز خواهد بود، زیرا دخالت بانک مرکزی در امور بانکها به حدی شدید است که عملاً بانکها، صرفنظر از تعدد و نامهای متفاوت، تنها، به مثابه شعب بانک مرکزی عمل میکنند در حالی که اگر مقصود چنین بود دیگر نیاز به تعدد بانکها نبود و کافی بود همه بانکها در هم ادغام میشدند. بنابراین نه تنها عملکرد بانک مرکزی و تصمیمات شورای پول و اعتبار موجب ضعف عملکرد نظام بانکداری دولتی بوده بلکه اگر در آینده نیز مقررات حاکم بر نظام بانکی اصلاح نشود، بانک تعاونی نیز در کلاف سردرگم دیوانسالاری دولتی گرفتار خواهد شد و نخواهد توانست موجب تحقق اهداف مورد نظر ارائه دهندگان طرح مذکور شود.

* در هر حال با توجه به مطالب مذکور به نظر میرسد نمایندگان محترم مجلس

تعاونی از اعتبارات دولتی یا اعتبارات بانک مرکزی و سایر بانکهاست و تضمین دولت در موارد ضروری نیز موجب دلگرمی بیشتر خواهد شد گرچه نحوه ضمانت زنجیره‌ای تعاونیها از همدیگر نیاز به تضمین دولت را کاهش خواهد داد.

در قانون برنامه دوم - بخش سیاستهای کلی - سیاست پولی و تنظیم بازار - (۲-۱-۴) توسعه بانکهای تخصصی مورد پیش‌بینی و تاکید قرار گرفته و تاکید شده که کسری منابع آنها از طریق مشارکت با بخش غیردولتی تأمین خواهد شد؛ حال که بانک تخصصی تعاونی به شیوه غیردولتی ایجاد میشود شایسته است که کسری منابع آن از طریق مشارکت موثر با بخش دولتی تأمین شود و بدیهی است که خرید سهم ۱۰ یا ۲۰ درصدی دولت نباید نافی وظایف وی در تأمین کسری منابع بانک تعاونی شود.

نتیجه:

* بنظر میرسد ایجاد یک بانک تعاونی،

انقباض دولت غالباً با امیدی ساده دلانه همراه است که سازمانهای داوطلبانه قدم پیش خواهند گذارد و مردمی را در خواهند یافت که از تور ایمنی جامعه بیرون افتاده‌اند و آنهائی را کمک خواهند کرد که دولت‌ها دیگر در قبالشان مسئولیتی احساس نمی‌کنند.

نقش آن خواهد شد. بنابراین چالش حقیقی اینست: چگونه دولت‌ها می‌توانند شهروندان را وادار کنند تا به کوشش آنها در جهت بهبود خدمات عمومی بپیوندند؟ آنچه بی‌اندازه لازمست تفکر محتاطانه پیرامون بدیل هائی است که موجب بازگشت اعتماد می‌شود. پس چگونه دولت‌ها گزینه هائی عرضه می‌کنند که به وسیله آن بتوان به روشنی نشان داد که به خیر و صلاح عموم مردم است؟

- دولت‌ها باید قادر باشند نشان دهند نظام‌های بدیل ارائه خدمات، حافظ و حتی فزاینده پاسخگویی عمومی است. این احساس که درب کالاها و خدمات عمومی دیگر به روی رسیدگی و حسابرسی مردم گشوده نیست بی‌گمان بدبینی عمومی را افزون خواهد کرد.

- دولت‌ها باید نشان دهند که بدیل‌های خدمات را حفظ یا بیشتر می‌کنند.

- دولت‌ها باید نشان دهند الگوهای بدیل ارائه خدمات هزینه کمتری دارد.

- الگوهای بدیل باید شیوه‌ای واقعی عرضه کنند که شهروندان با آن نقشی مستقیم در شکل دادن به خدماتی داشته باشند که عرضه میشود.

- باید به نظر رسد که دولت‌ها به عموم مردم خدمت می‌کنند، نه به گروه‌های منتخب. هرگونه برداشتی دال بر اینکه "تجدید سازمان" منجر به خاصه خرجی برای برخی بخشهای کاربران یا ارائه دهندگان خدمات شده است بلافاصله ادعای خدمت به منافع عموم را پوچ می‌کند.

اساساً، اگر قرار است ارتباطی تازه بین

عمل‌های نو و کارآمد نیاز دارد که شایسته سرمایه‌گذاری و حمایت باشد.

آنچه در اینجا لازم است وسعت نظر و رهبری است. و این رهبری لازم است در سطح تک تک تعاونیها، در سطح بخش تعاون و از همه مهمتر در سطح سازمانهای حمایتی بین بخشی طلب شود.

دگرگونی هائی که اکنون دامنگیر بخش عمومی است نشان از تغییر حالت هائی است که هم اکنون به جامعه کانادا شکل تازه می‌بخشد. تعاونی‌ها باید پیامی تازه و صدائشی روشن پیدا کنند تا به نفوذ نوآورانه‌ای دست یابند که بالقوه واجد آندند. این واقعیت که بخش تعاونی اکنون توجه خود را به خدمات عمومی معطوف می‌کند و اشتغال دولت‌ها به گفتمانی جدی پیرامون نقش تعاونی‌ها و جامعه مدنی، تبدیل شده است، نشانه‌ی بارزی از نقش رهبری است که تعاونی‌ها می‌توانند در آینده بازی کنند.

چالش دولت‌ها

چالش اولیه در مقابل دولت‌ها در این برهه از زمان "تعریف مجدد" و تجدید سازمان این است که چگونه پذیرش و اعتماد عموم را حفظ کنند. چون اگر عموماً قبول شده است که نقش دولت و ارائه خدمات عمومی باید عوض شود، اینهم درست خواهد بود که این پذیرش بر اعتقادی مبتنی است که آن تغییر به نفع عموم مردم است.

خطر تجدید سازمان این است که کاهش خدمات عمومی به همراه کناره‌گیری دولت از نقش قدیمی خود در ارائه کالاهای عمومی موجب کاهش حمایت از دولت و

دگرگونی فنی و تأمین سرمایه برای عملیات خود بپردازند. بنابراین تعجبی ندارد که گاهی هدفهای اجتماعی آنها لطمه می‌بیند. اما مثل شرکتهای بخش خصوصی باید فعالیت مدار باشند تا باقی بمانند. این امر به معنی اعمال نقاط قوت ممتاز آنها در مورد بازارهای تازه و اقتصاد اجتماعی در حال تغییر است.

اگر قرار است این بخش در تقویت ارائه کالاهای عمومی در زمان تغییرات بنیادی نقش مهمی بازی کند، لازم است بر تعهد قدیمی خود نسبت به تصدیهای اجتماعی مجدداً صحه گذارد. و لازمه این امر که از صدقه به دور است درک این مطلب است تعاونی به مثابه بسط یک الگوی اقتصادی موفق در مورد فرصت‌های موجود در بازار در بخش عمومی به طرق جدید است.

چرا نباید مدعی بود که اینکار از نقطه نظر نوآوری اجتماعی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی قابل درک است؟ چون، اگر بخش خصوصی می‌تواند خدمات عمومی را به مشارکت‌های سود آور تبدیل کند تعاونی‌ها بسیار بیشتر می‌توانند چنین خدماتی را کسارآمدتر، ارزان‌تر و با پاسخگویی بیشتر به کاربران آن انجام دهند

بخش تعاونی همچنین باید وسائلی برای سرمایه‌گذاری در توسعه تعاونی بخش عمومی پیدا کند. چون در حالی که برخی منابع از طریق برنامه‌های متنوع صرف توسعه جدید تعاون کانادا می‌شود، عدم هماهنگی و فقدان دید راهبردی وجود دارد. از آن مهم‌تر بخش تعاونی به ابتکار

حکومت و عموم مردم برقرار شود، باید مفاهیم حاکمیت و شهروندی را به طرقی معنی نمود که مردم در برگزیده عامه مردم بوده و برای آن وسیله‌ای فراهم شود که در تغییر شکل و ارائه خدمات عمومی سهیم باشد. در این فرایند تعاونی‌ها بایستی همچون ابزاری اصلی شناخته شوند.

خلاصه و نتیجه گیری

الگوی تعاونی تنها یکی از چند گزینه‌ای است که دولت‌ها برای مقابله با چالش‌های سیاسی، مالی و خدماتی می‌توانند مورد استفاده قرار دهند. بخش تعاونی یکی از این گزینه‌هاست. لیکن غفلت از این الگو جزئی از تضعیف گسترده‌تر جامعه مدنی و اقتصاد اجتماعی است. از قرار معلوم حکومت‌ها ارتباط با بخشی را سست می‌کنند که بیشترین حراست را از خصلت و هدفهای تأمین کالاهای عمومی به عمل می‌آورند.

در کانادا بخش تعاونی هم به سهم خود، در مطرح کردن خود جهت رویکرد شهروندی - محور، نسبت به ارائه بدیل خدمات، سستی به خرج داده است. ولی اکنون تعاونی‌ها این مهم را آغاز کرده‌اند که نقش حیاتی خود را تشخیص دهند تا بتوانند در تغییر شکل خدمات عمومی، از موضع مستحکم جامعه مدنی، برخوردار شوند. برای تعاونی‌ها این نمایانگر فرصتی جهت بسط هدفهای اقتصادی و اجتماعی برای بخشی است که از لحاظ ساختی و تاریخی به نحو یگانه‌ای آماده است تا بدانها نائل شود.

حواشی

(۱) قسمت اعظم این مقاله حاصل بررسی طرح ملی CAPS (گزینه‌های تعاونی خدمات عمومی) با حمایت اتحادیه تعاونی کانادا (CCA)، شورای کانادایی تعاون (CCC) و مؤسسه مدیریت عمومی کانادا (IPAC) به منظور بررسی نقش تعاونی در ارائه خدمات عمومی است. کارهای

تحقیقی طرح مذکور شامل یافته‌هایی از یک رشته میزگردهائی است که در سرتاسر کانادا در این مورد برپا شده و در تابستان ۹۸ چاپ و منتشر خواهد شد.

(۲) ...

(۳) ...

بقیه از صفحه ۲۵

تقسیم کار و زمان‌بندی بهره‌برداری منجر می‌شود تا اکثر واحدهای تعاونی مسکن بعد از گذشت ده سال ساخته و تحویل داده شوند و این در حالی است که در برخی از موارد این واحدهای مسکونی در تبدیل شرایط تحویل متقاضیان می‌شود.

از زمان شیوع خرید زمین و عضو شدن در تعاونیهای مسکن مدت زمان بسیاری گذشته است. آنها که پول داشتند، واحدهایشان را ساختند و مابقی ذره ذره، عمر و تلاش و امیدشان را روی هم می‌گذارند تا روزی ساخته شود.

«سیامک شهروندی» عضو یکی از شرکت تعاونی‌های بانک ملی در فرحزاد می‌شوید: «واحدهای تعاونی ساز، مشتری اول و آخرش خودت هستی. هیچ کس حاضر نیست با خیال راحت برای خرید یک واحد مسکونی تعاونی ساز پول بپردازد. اگر مدیریت قوی بود، اگر مدیریت می‌دانست پول اعضا را چگونه هزینه کند، امروز اولین و آخرین مشتری واحدهای تعاونی ساز مسکن، خود اعضایش نبودند. تعاونی‌های مسکن، در حالی که می‌توانست به واسطه فرهنگی و فلسفه تعاونی مشکل مسکن را در ایران حل کند در چنبره نداشتن حسن تعاون و نادیده گرفتن این نوع اقتصاد همچنان ناکارا مانده است.

مالی از سوی سیستم بانکی کشور و همچنین واگذاری زمین مناسب به اعضا و دسترسی به مصالح ساختمانی با قیمت مناسب از جمله مشکلات حل نشده تعاونی‌های مسکن است. بانگ‌رش حاکم بر اعضای این تعاونی‌ها نمی‌توان ساختار کنونی را دچار تحول کرد.»

وی می‌گوید: «در تعاونی‌های مسکن بیش از آنکه مشارکت و بهره‌جویی از مشارکت سرمایه در نظر باشد، ارزان سازی مورد توجه است. سیستم دریافت پول و هزینه آن در عموم تعاونیهای مسکن نامناسب بوده و این بیشتر به نوع نگرش پیمانکار خصوصی بستگی دارد. قدرت ضعیف مالی در بین سهامداران و نداشتن مدیریت قوی در

ردیف	گرایش	تعداد تعاونی		
		از ابتدا تا پایان سال ۷۶	سه ماه اول سال ۷۷	مجموع از ابتدا تا ۷۷/۳/۲۱ تا به کمال درصد نسبت
۱	کارمندی	۴۶۵۶	۲۳	۵۷/۳۱
۲	کارگری	۳۲۱۸	۱۳	۳۹/۴
۳	آزاد	۱۳۳	۹	۱/۷۳
۴	فرهنگیان	۱۱۹	۸	۱/۵۴
	جمع	۸۱۲۶	۷۳	۸۱۹۹